

Economisch-Statistische Berichten

Ziekenfondspremie en artsenconflict

★

Prof. Dr C. Goedhart

Belastingverlaging

★

H. Daalder

De achtergrond van het conflict in de
diamantindustrie

★

Mr Ir B. W. Haveman

De financiering van de kosten van
individuele emigratie

★

Dr H. J. Kuhlmeijer

De consequenties van „parity”

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 1971

WOENSDAG 23 MAART 1955

Vooraanstaand installatiebedrijf te Amsterdam vraagt

chef de bureau

voor het niet-technische gedeelte der algemene bedrijfsleiding.

Enkele concrete vereisten zijn:

- ervaring in een installatie- resp. aannemingsbedrijf
- leidinggevende capaciteiten
- ruime algemene ontwikkeling
- bekendheid met moderne administratiemethoden
- goed kunnende omgaan met personeel van verschillend niveau.

Bij de beoordeling op geschiktheid voor deze functie zullen de hiervoor vereiste organisatorische bekwaamheden en karaktereigenschappen doorslaggevend zijn.

Een levenspositie wordt in uitzicht gesteld.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen, referenties enz. worden ingewacht onder no. E.S.B. 12-1, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.

DE N.V. PROVINCIALE GELDERSCH ELECTRICITEITSMATSCHAPPIJ

vraagt voor spoedige indiensttreding wegens pensionering van de huidige functionaris een

CHEF

van enige administratieve afdelingen, in de rang van administrateur.

In aanmerking komen zij, die aan de volgende voorwaarden voldoen:

- leeftijd 35 tot 40 jaar;
- middelbare opleiding, en bezit van ten minste de akte M.O. Handelswetenschappen;
- ruime praktische ervaring, zowel op administratief gebied als op dat van de moderne administratieve techniek (o.a. ponskaartensysteem),
- ervaring in een leiding gevende functie.

Sollicitaties, voorzien van een recente pasfoto en een korte, doch duidelijke levensbeschrijving (speciaal met betrekking tot de gestelde eisen), te richten aan de directie, Utrechtsestraat 55 te Arnhem, vóór of uiterlijk op 16 April 1955.

Persoonlijk bezoek uitsluitend na oproeping.

R. Mees & Zoonen

*Bankiers en
Assurantie-makelaars*

Rotterdam

*Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen*

*Financiering van
In- en Uitvoer*

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.*

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam.*

Redactie-adres voor België: *Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.*

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor *Westzeedijk, Rotterdam-W.*

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief *f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.*

Ziekenfondspremie en artsenconflict

Reeds geruime tijd is er enige onrust in de medische wereld. Een onrust, die zich niet slechts demonstreert in de ontevredenheid die er over de honorering is ontstaan, doch welke ook tot uitdrukking is gekomen in het weer actueel worden van een oud geschilpunt, nl. de zgn. progressieve korting welke in feite niets anders is dan een soort herverdeling van inkomens tussen medici onderling. De argumenten vóór de progressieve korting waren grotendeels van niet-economische aard. Het enige economische argument, dat overigens slechts sinds kort wordt gehanteerd, is dat van de onkostendegressie die zich bij stijgende praktijkomvang zou voordoen. Overigens kan er een zeer gerechte twijfel bestaan aan de aanwezigheid van een onkostendegressie. Het is waarschijnlijk dat van een zekere praktijkomvang af weer een progressie optreedt.

Hoe dit ook zij, het probleem van de voor artsen geldende ziekenfondstarieven wordt hiermee niet tot een oplossing gebracht en door specialisten, huisartsen en tandartsen worden uitgebreide onderhandelingen gevoerd over de hoogte van hun declaraties bij de ziekenfondsen. Algemeen leeft in deze wereld de opvatting, dat de huidige tarieven te laag zijn om de arts in staat te stellen een redelijk inkomen te behalen. De artsen zijn in deze opinie gesterkt geworden door de resultaten van verschillende onderzoeken verricht door economen.

In deze onderzoeken kwam o.a. één aspect van de honorering van academici in het algemeen doch van artsen in het bijzonder naar voren, nl. de relatief korte periode waarin het gehele inkomen wordt verdiend. In vergelijking met een H.B.S.-abituriënt bijv. krijgt de gemiddelde medicus toch eerst ca 7 jaar later een volledig inkomen en de specialist toch pas ca 10 à 13 jaar later. Hiermee moet uiteraard rekening worden gehouden bij de bepaling van het redelijk netto-inkomen gedurende de jaren waarin de praktijk wordt uitgeoefend in die zin dat daarin een zeker bedrag wordt opgenomen ter vergoeding van eerder gederfd inkomen.

Daarnaast dient ook rekening gehouden te worden met het feit dat de arts zelf voor zijn oudedagsvoorziening dient te zorgen en ook dusdanige verzekeringen bijv. tegen ziekte dient te hebben dat de grotere risico's door hem gelopen worden gedekt.

Ten slotte is uit verscheidene onderzoeken gebleken dat de gemiddelde levensduur van de academicus ca 2 jaar korter is dan van de gemiddelde Nederlander en van de arts weer ca 2 jaar korter dan van de academicus, waardoor ook weer de productieve periode wordt beperkt.

Dit alles brengt uiteraard met zich, dat het totale netto-honorarium (dus inclusief bovenvermelde bedragen) gedurende de productieve periode vrij hoog moet komen te liggen wil in feite van een redelijk honorarium kunnen worden gesproken.

De inkomstenbelasting wordt evenwel geheven over het volledige bedrag, dus inclusief vergoeding voor gederfd inkomen, oudedagsvoorziening etc., hetgeen tot gevolg heeft dat de marginale belastingquote hoog is en dus een *verhoging* van het netto-honorarium na belastingaftrek in aanzienlijke mate *versterkt* doorwerkt in de ziekenfondstarieven.

Gesteld dat de wensen van de artsen geheel of ten dele door de ziekenfondsen zouden worden ingewilligd, dan lijkt het zeer waarschijnlijk dat een verhoging van de ziekenfondspremie noodzakelijk zal blijken. Dan doet zich evenwel het feit voor dat een niet onaanzienlijk deel van deze premieverhoging via de artsen bij het Ministerie van Financiën als verhoogde belastinginkomsten binnenvloeit.

In feite zou dus, indien er een kortsluiting tot stand gebracht zou kunnen worden tussen de ziekenfondsen en bovenvermeld Ministerie, de noodzakelijke verhoging van de premie, welke gezien de conjuncturele situatie, waarin ons land verkeert ongewenst is, niet onbelangrijk kunnen worden beperkt.

Stellen we het gemiddelde artseninkomen op ca f 15.000 per jaar dan moet over een verhoging hiervan tot bijv. f 18.000, dus een verhoging met f 3.000, bij het huidige tarief rond f 1.200 of 40 pCt aan belasting worden betaald. Zou er een mogelijkheid bestaan tot een interne overschrijving van de meerdere belastingopbrengst van Financiën naar de ziekenfondsen dan zou de premie in het gekozen hypothetische geval slechts met 12 pCt verhoogd behoeven te worden in plaats van met 20 pCt. Gezien in het licht van het thans gevoerde prijzenbeleid moet dit zeer zeker van betekenis worden geacht.

Amersfoort.

L. H. KLAASSEN.

INHOUD

	Blz.	Blz.
Ziekenfondspremie en artsenconflict, <i>door Drs L. H. Klaassen</i>	223	
Belastingverlaging, <i>door Prof. Dr C. Goedhart</i> ..	225	
De achtergrond van het conflict in de diamant-industrie, <i>door H. Daalder</i>	227	
De financiering van de kosten van individuele emigratie, <i>door Mr Ir B. W. Haveman</i>	230	
De consequenties van „parity”, <i>door Dr H. J. Kuhlmeijer</i>	233	
Ingezonden stuk:		
De extra-belastingdruk op ongehuwden, <i>door C. Lourens, met naschrift van Mr H. J. Derks</i>		235
Nationale notities:		
De betekenis van de economie, <i>door Drs J. H. Zoon</i>		236
Aantekening:		
De wereldpetroleumproductie		237
Geld- en kapitaalmarkt, <i>door Drs J. C. Brezet</i>		238
Statistieken:		
Werkloosheid in Nederland		239

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr C. GOEDHART, Belastingverlaging.

Uit structureel oogpunt is tegen het belastingplan-1955 zeer waarschijnlijk weinig in te brengen; uit conjunctureel oogpunt vermoedelijk evenmin, zij het dat daaromtrent de Minister van Financiën nog enige nadere opheldering is verschuldigd. Voorts is het noodzakelijk, dat de Minister zich uitsprekt over de compensatie van de lastenverzwaring, die zal worden teweeg gebracht door de komende algemene oudedagsvoorziening. Maar behalve aan de Minister van Financiën moeten ook aan de Staten-Generaal eisen worden gesteld. Indien onze volksvertegenwoordiging het belastingplan aanvaardt, neemt zij daarmee een belangrijke verplichting op zich, nl. de verplichting om ook harerzijds te waken tegen een verder opvoeren van het uitgavenniveau van het Rijk, waardoor na doorvoering van het belastingplan het monetaire evenwicht in gevaar zou kunnen worden gebracht. De belastingverlagingen kunnen alleen sociaal aanvaardbaar zijn, indien het parlement zich de nodige zelfbeperking oplegt in het uiten van verlangens t.a.v. uitbreiding van overheidsvoorzieningen en het ter hand nemen van nieuwe overheidsvoorzieningen.

H. DAALDER, De achtergrond van het conflict in de diamantindustrie.

Het in vele opzichten tragische conflict in de Amsterdamse diamantindustrie is het gevolg ten dele van gebeurtenissen in het verleden, ten dele van structurele eigenaardigheden van de internationale diamantindustrie en ten dele van organisatorisch-politieke omstandigheden. In zijn schets van de ontwikkelingen in het verleden komt schrijver tot de slotsom, dat de positie van deze industrie na 1950 zwakker werd als gevolg van de internationale concurrentie. In de afgelopen jaren vormden de onderwerpen: opleiding van nieuwe werkkrachten, invoering van nieuwe productiemethoden, loonsverlaging en verlenging van de arbeidstijd, verbod op de uitvoer van ruwe diamant en verbetering van het assortiment, een constant element in de discussies tussen werkgevers en werknemers i.v.m. het pogen om de Nederlandse industrie meer concurrerend te maken. De ontwikkeling van een nieuwe zgn. buitenindustrie en de houding van het College van Rijksbemiddelaars, waarin een duidelijke voorkeur bestaat voor een tariefschaal in overeenstemming met het algemeen Nederlands loonpeil, worden door de A.N.D.B. gevoeld als een aanslag op zijn positie. Volgens schrijver is de norm van het „algemeen Nederlands loonpeil” een valse richtlijn.

Mr Ir B. W. HAVEMAN, De financiering van de kosten van individuele emigratie.

De orde van grootte van de kosten van individuele emigratie maakt duidelijk, dat zeer velen van hun voornemen om te emigreren zouden moeten afzien, indien zij niet op enigerlei wijze bijstand ontvingen. Daarom komt een actieve emigratiepolitiek van een regering het sterkst tot uitdrukking in de mate waarin zij aan aspirant-emigranten hulp biedt bij de oplossing van het kostenvraagstuk. De financiering van de emigratiekosten en de bepaling van het aandeel van elk der partijen — de regeringen van immigratie- en emigratieland en de emigrant zelf — zal naar de mening van schrijver ook in de toekomst op uni-, bi- of trilaterale regelingen berusten.

Hierbij zal het goed zijn indien de Nederlandse Regering het beginsel handhaaft, dat de bijslag welke aan emigranten boven hun eigen bijdrage gegeven wordt ter dekking hunner emigratiekosten, nimmer op voorschotbasis geschiedt. Ter voorkoming van avontuurlijke ondernemingen en plezierreizen op andermans kosten dient echter de bepaling te gelden, dat subsidie in emigratiekosten het karakter van een voorschot heeft dat terugvorderbaar is in geval van redelijk niet te motiveren terugkeer in Nederland.

Dr H. J. KUHLMETJER, De consequenties van „parity”.

Schrijvers betoog wil een waarschuwing zijn om zich niet in het avontuur van een internationale katoenovereenkomst te storten zonder daarvan eerst precies de achtergronden te kennen. Hij verbindt daaraan tevens enkele conclusies t.a.v. de al of niet wenselijkheid van internationale goederenovereenkomsten in het algemeen. Vervolgens neemt hij dan enkele consequenties onder de loupe, welke het Amerikaanse landbouwstelsel heeft voor de positie van de katoenverbruikende industrieën elders ter wereld, met name in West-Europa, naast de invloed van de structurele daling van de wereldhandel in katoenen manufacturen. Het kernpunt van de huidige situatie is, dat het Amerikaanse landbouwsysteem zelve de grootste sta-in-de-weg is voor een eventuele totstandkoming van een „cotton agreement”, want het is de externe werking van dit stelsel, dat enerzijds afzetproblemen voor de Amerikaanse katoen creëert, doch anderzijds toch weer de nodige prijsrust geeft, waardoor de voorstanders van een internationale regeling een belangrijk argument uit handen wordt geslagen.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr C. GOEDHART, Réductions des impôts.

L'auteur affirme que les réductions d'impôts annoncées ne sont acceptables sur le plan social que si le Parlement s'impose les limitations nécessaires en ce qui concerne les vœux relatifs aux dispositions de l'autorité.

H. DAALDER, Les raisons profondes du conflit dans l'industrie diamantaire.

Le conflit du travail dans l'industrie diamantaire amstellodamoise est la résultante d'événements du passé, de caractéristiques structurelles de l'industrie internationale du diamant et de circonstances tant politiques que relatives à l'organisation. L'auteur étudie un certain nombre de ces facteurs.

Mr Ir B. W. HAVEMAN, Le financement des frais d'émigration.

La contribution de l'autorité aux frais d'émigration, qui découle de la politique d'émigration menée jusqu'à présent, ne doit jamais, suivant l'opinion de l'auteur, s'effectuer sur base d'avances remboursables, sauf dans le cas de retour non motivé aux Pays-Bas.

Dr H. J. KUHLMETJER, Les conséquences de la „parity”.

L'auteur passe en revue l'organisation de l'agriculture aux Etats Unis et les conséquences qui en découlent pour un éventuel accord international sur le coton et pour la situation des industries cotonnières.

Belastingverlaging

Een beoordeling, uit sociaal-economisch gezichtspunt, van de voorstellen tot verlaging van een aantal belastingtarieven, die de Minister van Financiën op 8 Maart jl. bij de Tweede Kamer heeft ingediend, is alleen op verantwoorde wijze mogelijk, indien deze voorstellen worden beschouwd tegen de achtergrond zowel van de structurele en conjuncturele situatie van onze volkshuishouding als van het budgetaire perspectief der Rijksfinanciën en het vraagstuk van de compensatie der eerlang te verwachten lastenverzwaringen voor grote groepen van de bevolking. Bezie men op deze wijze het gehele complex van maatregelen, die zijn vervat in het belastingplan-1955, dan rijzen er twee belangrijke vragen:

1. de vraag, of en in hoeverre de voorgestelde omvang en de voorgestelde tijdstippen van ingang van de beoogde belastingverlagingen gewenst en gerechtvaardigd zijn met het oog op de *conjuncturele en structurele toestand van onze volkshuishouding* en het *budgetaire perspectief* voor het Rijk;
2. de vraag, of en in hoeverre de voorgestelde omvang en de voorgestelde tijdstippen van ingang van de beoogde belastingverlagingen gewenst en gerechtvaardigd zijn met het oog op de eisen tot *lastencompensatie*, die in de hedendaagse maatschappelijke verhoudingen in ons land vrijwel onverbreekbaar zijn verbonden aan maatregelen, die in de eerstkomende tijd voor grote groepen van de bevolking een lastenverzwaring meebrengen.

Ik wil mij in het onderstaande beperken tot enkele beschouwingen over deze twee problemen, die betrekking hebben op de grote lijn van het fiscale beleid en mij derhalve niet begeven in een gedetailleerde beoordeling van het belastingplan-1955. Naar ik meen, is een duidelijke stellingname ten aanzien van de genoemde twee fundamentele vraagstukken volstrekt onmisbaar als grondslag voor een vruchtbare, binnen- en buiten-parlementaire discussie over de belastingverlaging.

Over de wenselijkheid, de huidige zware belastingdruk in ons land te verlichten, indien en voor zover de conjuncturele en structurele toestand dit mogelijk maken, bestaat begrijpelijkerwijze weinig of geen verschil van mening. Opmerkelijk is evenwel, dat blijkens vele commentaren op het belastingplan bij menigeen de neiging bestaat, de vraag van de wenselijkheid van belastingverlaging in de huidige conjuncturele en structurele fase van de ontwikkeling onzer volkshuishouding te beantwoorden zonder verband te leggen met het budgetaire perspectief voor het Rijk. In vele toonaarden wordt verkondigd, dat een spoedige vermindering van de belastingdruk noodzakelijk is met het oog op de ongunstige invloed van een zware belastingdruk op de productieve inspanning in de ruimste zin van het woord, waarbij men het oog vooral heeft gericht op de structurele ontwikkeling van onze volkshuishouding, die vooral wordt gekenmerkt door een sterke aanwas van de beroepsbevolking en een daaruit voortvloeiende noodzaak van een hoog niveau van de investeringsactiviteit. Anderzijds wordt door velen betoogd, dat met het oog op de hoogconjunctuur, waarin ons land zich thans bevindt, het op korte termijn doorvoeren van belastingverlagingen ongewenst is, daar een tijdvak van hoogconjunctuur hoge belastingen en een tijdvak van laagconjunctuur lage belastingen vergt. Beide argumenten zijn op zichzelf volstrekt ontoereikend

ter beoordeling van de merites van het belastingplan-1955, daar zij geen verband leggen met de vermoedelijke ontwikkeling van de toestand van 's Rijks financiën in de eerstkomende jaren. Enerzijds is een verwijzing naar de structurele ontwikkeling en de daarmee verbandhoudende wenselijke belastingverlagingen niet voldoende om de vraag te kunnen beantwoorden, in hoeverre de voorgestelde belastingverlichtingen mogelijk zijn zonder via de invloed op de financiering der rijksuitgaven sociaal onaanvaardbare verstoringen in het economische proces, in het bijzonder verstoringen van monetaire aard, teweeg te brengen. En anderzijds is het ontoelaatbaar, de hoogconjunctuur als argument tegen belastingverlaging te gebruiken zonder daarbij naast de ontwikkeling van het inkomstenniveau van het Rijk tevens de ontwikkeling van het niveau der rijksuitgaven in beschouwing te nemen.

Het is verheugend, dat de Minister van Financiën — zowel blijkens de Millioenennota bij de Rijksbegroting voor 1955 en de memories van antwoord betreffende deze begroting als blijkens zijn memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de inkomsten-, loon- en vennootschapsbelasting — zich bij zijn verdediging van zijn belastingplan steeds het verband met het totale budgetaire perspectief duidelijk voor ogen stelt. Terecht stelt hij telkens weer voorop, dat de grenzen die aan de omvang van de beoogde belastingverlagingen zijn gesteld, in de eerste plaats worden bepaald door de omvang van de uitgavenvermindering, die het begrotingsbeeld op lange termijn vertoont. Met betrekking tot de budgetaire vooruitzichten heeft de Minister in dit verband in de Millioenennota in het bijzonder gewezen op de omstandigheid dat op iets langere termijn rekening mag worden gehouden met een wegvallen of verlaging van uitkeringen terzake van watersnood- en oorlogsschade en, met name wat de kasuitgaven betreft, van de uitkeringen voortvloeiende uit het rapport van de Commissie Achterstallige Betalingen. De Minister stelt zich terecht op het standpunt, dat de belastingverlaging niet verder mag gaan dan monetair verantwoord is, m.a.w. niet verder dan in verband met de te verwachten ontwikkeling van 's Rijks kaspositie mogelijk is zonder het Rijk te nopen tot een beroep op geldschepping ter financiering van een deel der uitgaven. Zoals de lezer zich zal herinneren, heeft de Minister op grond van deze overwegingen van monetaire aard bij het opstellen van de Millioenennota een belastingverlaging in de orde van grootte van f 500 à 550 miljoen aanvaardbaar geacht, maar — gelet op het te verwachten vrij omvangrijke kastekort over 1955 — de wenselijkheid betoogd, de beoogde belastingverlichtingen eerst te doen ingaan bij het begin van 1956. Mede onder aandrang van de Staten-Generaal heeft de Minister thans evenwel voorgesteld, voor een belangrijk deel van de belastingverlagingen de datum van ingang te vervroegen tot 1 Juli 1955. Blijkbaar verwacht de Minister, dat de invloed van de maatregelen op de kaspositie van het Rijk zich in 1955 nog niet in zeer sterke mate zal doen gevoelen. Voorts ziet hij te meer aanleiding voor de genoemde vervroeging, nu ook voor de beoogde huurverhoging met 10 pCt het genoemde tijdstip als ingangsdatum is gekozen.

Het structurele aspect.

Bezie men het vraagstuk van de sociaal-economisch toelaatbare omvang van de belastingverlaging uit *structu-*

reel oogpunt, dan kan worden gesteld dat die toelaatbare omvang in de eerste plaats wordt begrensd door de mate, waarin het voor het Rijk mogelijk blijkt, de gevolgen van de inkomstenderving voor het Rijk op te vangen door uitgavenvermindering en/of door een verschuiving in de financieringswijze van de rijksuitgaven van belastingheffing naar financiering uit leningen, geplaatst bij niet-geldscheppende instellingen. Binnen de aldus gestelde grens wordt de toelaatbare belastingverlaging uit structureel oogpunt nader bepaald door de omvang van het beroep, dat het Rijk ter dekking van zijn kastekort op de kapitaalmarkt kan doen zonder financieringsmiddelen te onttrekken aan investeringen van het bedrijfsleven en lagere publiekrechtelijke lichamen, die noodzakelijk zijn ter handhaving van het investeringsniveau, dat de voorziening van onze toenemende bevolking van voldoende werk- en woongelegenheden vergt.

Verschillende uitlatingen van de Minister van Financiën, in het bijzonder in de Millioenennota, wekken de indruk, dat de Minister het vraagstuk inderdaad op deze wijze heeft benaderd. Zijn aanvankelijke aarzeling om reeds in de loop van 1955 tot verlaging van de belastingtarieven over te gaan, was immers juist gebaseerd op de overweging, dat zonder de belastingverlaging voor 1955 reeds moest worden gerekend met een budgetair kastekort van f 500 à 600 miljoen en dat de leningsmogelijkheden voor het Rijk op de kapitaalmarkt, rekening houdende met de financieringsbehoeften van de particuliere sector en de lagere overheidslichamen, wel toereikend zouden zijn om dit kastekort op niet-inflatoire wijze te dekken, maar dat een belangrijke vergroting van het kastekort in 1955 door belastingverlaging een beroep op geldschepping noodzakelijk zou kunnen maken. Nu de Minister blijvend de memorie van toelichting op het wetsontwerp inzake wijziging van de inkomsten-, loon- en vennootschapsbelasting — ondanks het feit dat „de budgetaire vooruitzichten door een niet voorzien stijging van uitgaven minder gunstig zijn geworden” (op grond waarvan hij de belastingverlaging tot circa f 500 miljoen wenst te beperken) — bereid is, de belastingverlagingen voor een deel reeds medio 1955 te doen ingaan, mogen wij aannemen dat naar het oordeel van de Minister desondanks de totale kaspositie van het Rijk over 1955, mede als gevolg van het beloop van de werkelijke belastingontvangsten, vermoedelijk geen groter tekort zal opleveren dan op monetair verantwoorde wijze kan worden gefinancierd. In aanmerking nemende dat een deel van de belastingverlagingen zijn invloed op de kaspositie van het Rijk eerst in 1956 zal doen voelen en voorts rekening houdende met de omstandigheid dat ook de huidige Minister van Financiën ten aanzien van de belastingopbrengsten zeer voorzichtige ramingen blijkt toe te passen, is de conclusie gewettigd dat de voorgestelde omvang en de voorgestelde tijdstippen van ingang van de belastingverlagingen uit structureel oogpunt aanvaardbaar zijn.

Het conjuncturele aspect.

Wat vervolgens het *conjuncturele* aspect betreft, wil ik uitdrukkelijk voorop stellen dat het onjuist is om — zoals vaak geschiedt — zonder meer te stellen dat in een tijd van hoogconjunctuur belastingverlaging uit conjunctureel oogpunt per se ongewenst is. Ook bij beoordeling van het conjuncturele aspect van belastingverlagingen is het volstrekt ongeoorloofd, uitsluitend het effect van de inkomstenderving door het Rijk in het oog te vatten en

de ontwikkeling van het uitgavenniveau van het Rijk buiten beschouwing te laten.

Belastingverlaging in een periode van hoogconjunctuur kan uit conjunctureel oogpunt volkomen verantwoord zijn, namelijk indien en voor zover uit de daardoor mede bepaalde ontwikkeling van de rijksinkomsten enerzijds en de ontwikkeling van de rijksuitgaven anderzijds geen monetair expansief effect op de volkshuishouding voortvloeit. Indien een verlaging van de belastingopbrengsten gepaard gaat met een even grote inkrimping van de overheidsuitgaven, m.a.w. indien het gehele niveau van budgetaire uitgaven en inkomsten daalt, is het zelfs niet onmogelijk, dat uit die ontwikkeling per saldo een tendentie tot contractie van het totaal der — publieke en private — contractie bestedingen, een monetair contractief effect dus, resulteert. Van betekenis is in dit verband niet zozeer de vergelijking van de ontwikkeling van de rijksuitgaven met het offer, dat de Schatkist door de belastingverlaging brengt als wel de vergelijking met de feitelijke ontwikkeling van de totale belastingopbrengsten, die niet alleen door de hoogte van de tarieven maar ook door de ontwikkeling van het nationale inkomen worden bepaald.

In de huidige conjuncturele situatie in ons land, die stellig niet het karakter van een *excessieve* hausse vertoont, is er zeker geen aanleiding, aan te sturen op een deflatoir effect van de rijksfinanciën door een relatieve stijging van het niveau der belastingopbrengsten ten opzichte van het niveau der rijksuitgaven. Het zou zelfs conjunctureel ongewenst zijn, een verlaging van de belastingtarieven achterwege te laten, indien de stijging van de belastingopbrengsten, zoals die voortvloeit uit de expansie van het nationale inkomen, tot een deflatoir effect zou dreigen te leiden.

De voorgestelde belastingverlagingen zijn uit conjunctureel oogpunt in het huidige tijdsbestek aanvaardbaar, indien aannemelijk is te maken, dat zij geen monetair expansief effect zullen sorteren. Gezien enerzijds het verband dat de Minister van Financiën legt met de te verwachten vermindering van uitgaven van het Rijk en anderzijds de voortdurende tendentie tot stijging van de belastingopbrengsten, meer dan evenredig met de stijging van het nationale inkomen, lijkt het geenszins onmogelijk dat inderdaad het ontbreken van een monetair expansief effect van de voorgestelde tariefsverlagingen en daarmee de conjuncturele aanvaardbaarheid van het belastingplan aannemelijk kan worden gemaakt. Hier is evenwel nu het woord aan de Minister van Financiën. Aan hem mag de eis worden gesteld, dat hij bij de komende parlementaire behandeling van zijn belastingplan een duidelijke uiteenzetting geeft van de prognose ten aanzien van de vermoedelijke ontwikkeling van de kaspositie van het Rijk bij uitvoering van het belastingplan, waarop hij zijn voorstellen baseert. Indien de Minister er daarbij in slaagt — hetgeen geenszins bij voorbaat onmogelijk lijkt — aan te tonen dat redelijkerwijze van de tariefsverlagingen geen monetair expansief effect is te verwachten, komen de op conjuncturele overwegingen gebaseerde bezwaren tegen het belastingplan te vervallen.

De lastencompensatie.

Ten slotte vraagt het probleem van de *lastencompensatie* de aandacht. De Minister van Financiën heeft bij de bepaling van het voorgestelde tijdstip van ingang van een groot deel der belastingverlagingen verband gelegd met de voorgenomen huurverhoging per 1 Juli a.s. Nu de voorgestelde huurverhoging slechts voor een deel van het

vooorlogse woningbezit van toepassing is en bovendien is beperkt tot 10 pCt, mag worden aangenomen dat de lastenvermindering uit hoofde van het belastingplan in totaal de lastenverzwaring uit hoofde van de huurverhoging in belangrijke mate te boven zal gaan. Op zichzelf zou men er vrede mee kunnen hebben, dat het tijdstip van de verlaging van de belastingen in de persoonlijke sfeer wordt verbonden aan het tijdstip van de huurverhoging, ware het niet dat ons volk behalve de huurverhoging eerlang een andere, kwantitatief veel belangrijker verzwaring van lasten te wachten staat. Ik doel hierbij op de lastenverzwaring, die zal voortvloeien uit de invoering van een algemene oudedagsvoorziening, waarvoor de voorstellen van de Minister van Sociale Zaken blijkbaar binnen korte tijd tegemoet kunnen worden gezien. De verwachting is zeker gewettigd, dat deze algemene oudedagsvoorziening eerlang een feit zal worden. Vast staat, dat in dat geval de premielast, die jaarlijks door werkgevers en werknemers zal moeten worden opgebracht, een belangrijke lastenverzwaring voor het werkende deel der bevolking zal meebrengen en het is alleszins aanneemelijk, dat die lastenverzwaring alleen zal worden aanvaard, indien daarmede een compensatie door belastingverlaging gepaard gaat. In dit verband is het niet nodig, zich af te vragen, of het merendeel van de premielast der oudedagsvoorziening door de werknemers dan wel door de werkgevers zal worden gedragen. Ook in het geval, waarin de werknemers er in zouden slagen, door middel van looncompensaties de op hen gelegde lasten af te wentelen op de werkgevers, blijft immers het probleem bestaan, of deze last dan kan worden aanvaard zonder verdere belastingverlaging.

Het heeft mij verwonderd, dat noch in de uiteenzettingen van de Minister van Financiën noch in de perscommentaren op het belastingplan aan het vraagstuk van de lastencompensatie in verband met de komende oudedagsvoorziening aandacht is geschonken. Indien inderdaad de invoering daarvan naar redelijke verwachting gepaard zou moeten gaan met belastingcompensatie, rijst de vraag of het uit dit gezichtspunt bezien niet wenselijk ware, het tijdstip van ingang van de thans voorgestelde belastingverlagingen te verleggen naar het tijdstip van de invoering der oudedagsvoorziening. Immers, alleen indien de Minister van Financiën aan-

nemelijk kan maken, dat naar redelijke verwachting de ontwikkeling van 's Rijks kaspositie in de komende jaren voldoende ruimte zal laten voor verdere belastingverlagingen, is het geoorloofd bij de invoering van de thans aan de orde zijnde belastingvoorstellen het verband met de premieheffing voor de komende algemene oudedagsvoorziening buiten beschouwing te laten.

Het lijkt mij daarom in hoge mate gewenst, dat bij de parlementaire behandeling van het belastingplan-1955 van regeringszijde opheldering wordt verschaft aangaande de wijze, waarop men de premielast van de oudedagsvoorziening denkt te compenseren en — indien inderdaad in dit verband aan verdere belastingverlaging wordt gedacht — tevens opheldering aangaande de mate, waarin de vermoedelijke ontwikkeling van de positie van de Schatkist ruimte laat voor verdere belastingverlaging zonder sociaal onaanvaardbare monetaire gevolgen.

Mijn conclusie ten aanzien van de aanvaardbaarheid van de grote lijn van het belastingplan-1955 is derhalve ten dele een voorlopige. Uit structureel oogpunt is tegen de belastingverlaging zeer waarschijnlijk weinig in te brengen, uit conjunctureel oogpunt vermoedelijk evenmin, zij het dat daaromtrent de Minister van Financiën nog enige nadere opheldering is verschuldigd. Voorts is het noodzakelijk dat de Minister zich uitsprekt over de compensatie van de lastenverzwaring, die zal worden teweeg gebracht door de komende algemene oudedagsvoorziening.

Maar behalve aan de Minister van Financiën moeten ook aan de Staten-Generaal eisen worden gesteld. Indien onze volksvertegenwoordiging het belastingplan aanvaardt, neemt zij daarmede een belangrijke verplichting op zich, namelijk de verplichting om ook harerzijds te waken tegen een verder opvoeren van het uitgavenniveau van het Rijk, waardoor na doorvoering van het belastingplan het monetaire evenwicht in gevaar zou kunnen worden gebracht. De belastingverlagingen kunnen alleen sociaal aanvaardbaar zijn, indien het parlement zich de nodige zelfbeperking oplegt in het uiten van verlangens ten aanzien van uitbreiding van overheidsvoorzieningen en het ter hand nemen van nieuwe overheidsvoorzieningen.

Bussum.

Prof. Dr C. GOEDHART

De achtergrond van het conflict in de diamantindustrie

Op de dag, dat dit artikel wordt geschreven, is in de Amsterdamse diamantindustrie voor het eerst sinds vijftig jaar een algemene werkstaking uitgebroken. Dit in vele opzichten tragisch conflict is het gevolg ten dele van gebeurtenissen in het verleden, ten dele van structurele eigenaardigheden van de internationale diamantindustrie, en ten dele van organisatorisch-politieke omstandigheden. Het is het doel van dit artikel een aantal van deze factoren na te gaan, niet alleen, omdat zij enig licht werpen op de positie van de Algemene Nederlandse Diamantbewerker Bond (A.N.D.B.) — immers het prototype van de „closed shop” zowel als van de moderne Nederlandse vakbeweging — maar ook omdat zij illustratief zijn voor de soms aanwezige strijdigheid tussen nationale loonpolitieke overwegingen en internationale economische krachten.

De erfenis van het verleden.

De grillige vraag naar diamant — die immers altijd sterk wordt beïnvloed door internationaal-politieke stemmingen — en de schokken ontstaan door de ontdekking van nieuwe diamantvelden veroorzaakten in de 19e eeuw zeer grote loonverschillen in een zo bij uitstek arbeidsintensieve industrie als de diamantindustrie. In de zgn. „Kaapse tijd” (1870-1875) stegen de lonen tot het twintigvoudige van de toentertijd toch ook al zeer geschoolde typografen, in enkele gevallen soms tot 500 à 1.000 gulden *per week*; in 1900 daarentegen moesten in binnen- en buitenland geldinzamelingen worden gehouden om 3.000 tot 4.000 werklozen in het leven te houden. De opkomst van het diamantmonopolie had wel een zeer stabiliserende werking op de *prijzen* voor het

ruwe diamant, maar niet op de vraag naar geslepen diamant, en dus evenmin op de werkgelegenheid.

In 1894 werd de A.N.D.B. opgericht, die spoedig een dominerende positie in de industrie veroverde. Hij beheerste het arbeidsaanbod, doordat hij de recrutering in handen hield — en soms beperkte tot kinderen van diamantbewerkers — en doordat hij de werkgevers de „closed shop” en „closed union” afdwong. Internationaal had hij eveneens een overheersende positie door het dominerend karakter van de Nederlandse diamantindustrie zelve. Zijn geschiedenis is een epos van culturele verheffing van de arbeidersklasse en tegelijk zeer lang het voorbeeld van redelijke sociale verhoudingen; die eerder door de verstandige leiding en het persoonlijk contact van Henri Polak c.s. met de werkgevers werden bepaald dan door formele arbeidscontracten. Uiteraard kon ook de A.N.D.B. de conjunctuur niet beheersen: in 1914 waren slechts 700 tot 800 arbeiders werkzaam, in het topjaar 1919 10.000! Doch lange tijd was het mogelijk met de conjunctuur als het ware mee te buigen.

Na 1920 brokkelde de positie echter af, niet alleen door een conjuncturele neergang, die pas in 1929 inzette, maar vooral ook door de niet te stuiten opkomst van een huisindustrie in de Belgische Kempen, en later door de door Hitler gestimuleerde industrie in Hanau en Idar-Oberstein. Zelfs het Douwesplan, waarbij de Overheid ongeveer de helft betaalde van de toen voor Nederland zeer lage lonen van f 25,50 per week, kon in een later stadium de neergang niet meer tegenhouden. Van de arbeiders was ongeveer $\frac{2}{3}$ permanent werkloos en hun aantal daalde van ongeveer 6.000 in 1929 tot 3.500 in 1940. Vele werkgevers en werknemers emigreerden ¹⁾.

De oorlog had nog rampzaliger gevolgen; 2.000 arbeiders en vele werkgevers verloren het leven in de Duitse vernietigingskampen. De Belgische industrie bleef echter vrijwel behouden en tevens ontstonden door het verbroken contact met Amsterdam en Antwerpen nieuwe industrieën in Engeland, Zuid-Afrika en de Verenigde Staten, en vooral in Israel, dat na de oorlog spoedig het op één na belangrijkste centrum ging vormen.

Toch werd in 1945 gepoogd met de luttele tientallen werkgevers en honderdtallen arbeiders de industrie weer op te bouwen. Vooral het behoud van directe ruwtouw-wijzingen van het Londense syndicaat vormden daartoe een belangrijke bijdrage; de zwakke positie van de Nederlandse gulden richtte de buitenlandse vraag op de Nederlandse diamantmarkt, switches waren mogelijk en premies stegen soms tot 20 à 30 pCt. De werkgevers waren hierdoor in staat en bereid hoge lonen te betalen, die niet door het College van Rijksbemiddelaars werden afgeremd. Het aantal arbeiders steeg enigszins, maar de structurele positie van de industrie werd weinig versterkt. De gemiddelde leeftijd van de diamantbewerkers bleef zeer hoog, nl. ongeveer 55 jaar; de lonen en de eisen van het moment lieten het lonend produceren van de zeer loonintensieve kleinere sorteringen niet toe; de toewijzingen van het diamantsyndicaat bevatten slechts een beperkt assortiment, hetgeen de Nederlandse markt voor de buitenlandse kopers minder aantrekkelijk maakte en de zeer gespecialiseerde geschooldheid van de Nederlandse diamantbewerkers deed verminderen; er bleef een groot gebrek aan doelbewuste werkgevers, en de industrie leed aan een sterk vermogensgebrek: naar schatting van de Diamantcommissie was in reële termen gemeten, slechts

$\frac{1}{6}$ van het vooroorlogs eigen vermogen in 1952 in de industrie gebleven.

Na 1950 begonnen deze factoren zich te wreken, aangezien o.a. door het sterker worden van de Nederlandse valuta de positie van de industrie zwakker werd. Het bleek bovendien dat de achteruitgang sterker was dan die van de andere centra. Israel profiteerde van manipulaties met het Israelisch pond en een langere werktijd. In België kwamen en komen in de huisindustrie zeer lange werktijden voor (men noemt tijden tot 72 uur!), in de Antwerpse industrie werd zowel met de tarieven als de sociale lasten de hand gelicht. Een officieel geboycotte Duitse industrie lokte door lage lonen en lange werktijden opdrachten uit het buitenland aan, vooral via een welige smokkel over de Belgisch-Duitse grens.

De strijd om de vernieuwing.

Na 1950 wordt derhalve getracht de Nederlandse industrie meer concurrerend te maken. Uiteraard is hierin de positie van de A.N.D.B. van strategisch belang. De afgelopen jaren zagen dan ook een ten dele publiekelijk gevoerde discussie tussen werkgevers en werknemers, waarbij men elkaar kortzichtigheid verwijt en zegt het industriebelang voor het eigen belang te willen plaatsen. De volgende vijf punten vormen daarin een constant element:

1. *De opleiding van nieuwe werkkrachten*, uiteraard een levenskwestie in verband met de zo ongunstige leeftijdsopbouw. Een groot probleem is hier, dat de diamantindustrie door de langdurige depressie van de jaren dertig bij vele ouders in een slechte reuk staat, en dat bovendien een aantal van de na de oorlog nieuw geschoolde arbeidskrachten opnieuw werkloos raakte. De A.N.D.B. heeft hiernaast het probleem zorg te dragen voor de oudere werkkrachten, die ten dele door de rationalisatie, ten dele door de grotere arbeidsproductiviteit van de jongeren in hun bestaan bedreigd lijken.

2. *De invoering van nieuwe productiemethoden*. Het is een opmerkelijk feit, dat, t.a.v. de diamantslijpers althans, in eeuwen nauwelijks enige verandering in werkmethoden heeft plaats gevonden. Het invoeren van de zgn. „nieuwe doppen” ²⁾ stuitte dan ook op een duidelijk onbehagen bij een aantal werkgevers en werknemers. De invoering van gemeten tarieven leidde bovendien tot conflicten over de juistheid daarvan, waarbij bepaalde werknemers tot „slow down”-acties overgingen om de juistheid van hun verzet te illustreren, terwijl aan de andere kant sommige werkgevers in strijd met de overeenkomsten lonen onder het garantieloon van f 75 uitbetaalden dan wel eisten dat niet alleen de zgn. gewone syndicaatsgoederen, doch ook moeilijker te bewerken stenen op tarief zouden worden gemaakt.

3. *Loonsverlaging en verlenging van de arbeidstijd*. Beide maatregelen impliceren een kostprijsverlaging van betekenis ³⁾. De A.N.D.B. werkte dan ook mee aan loonsverlagingen in 1954 toen de werkloosheid zeer groot was. Doch hij staat daarbij voor het principiële vraagstuk, of het zin heeft te trachten via loonsverlaging te concurreren tegen bijv. de Belgische huisindustrie. Hij vreest van werktijdverlenging een vergroting van de werkloosheid en een verscherpte concurrentie van de Antwerpse industrie, die het Amsterdamse voorbeeld zou volgen. De werkgevers van hun kant menen, dat zo de Nederlandse

¹⁾ Deze maken het mogelijk de stand van de te slijpen diamant sneller dan voorheen te verstellen.

²⁾ Men zie de berekeningen in het rapport van de Diamantcommissie, blz. 42-43.

³⁾ Zeer veel interessante gegevens komen voor in het Rapport van de Commissie voor de Diamantindustrie, ingesteld door de Ministers van Economische Zaken en van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dd. 12 Januari 1953.

industrie aan de schijn van een internationale verbondenheid, die in werkelijkheid niet meer is dan een dekmantel van de Belgische suprematie, wordt opgeofferd.

4. *Verbod op de uitvoer van ruwe diamant.* De A.N.D.B. heeft lang geageerd voor een dergelijk verbod, met het argument, dat nu een aantal werkgevers potentiële werkgelegenheid aan de handelswinst opofferen. De waarde van dit argument is volgens de werkgevers twijfelachtig, aangezien vooral die goederen worden doorgevoerd, die hier niet bewerkbaar zijn, juist door de hoge lonen. Een verbod op de uitvoer van ruwe diamant zou derhalve betekenen, dat het ruw zich in het binnenland zou ophopen, wat het onmogelijk zou maken de maandelijkse ruwzichten uit Londen nog langer af te nemen. Het gevolg zou een geheel opdrogen van alle ruwaanvoer zijn. Men kan de juistheid van dit argument onderschrijven en toch oog hebben voor het door de A.N.D.B. juist aangevoelde feit, dat vele Nederlandse diamantairs voor alles handelaar en pas in de tweede plaats industrieel zijn.

5. *Verbetering van het assortiment.* Naast een niet waarschijnlijke verandering in de eerder genoemde eenzijdige samenstelling van de ruwzichten, wordt hiertoe gepleit voor (a) het mogelijk maken van de invoer van grote ruwsoorten uit andere centra, vooral uit België, hetgeen echter door bepaalde Belgische belangengroepen onmogelijk wordt gemaakt, en (b) het opnieuw stichten van een Nederlandse kleinindustrie. Over deze punten zijn werkgevers en werknemers het in principe eens, doch een en ander is in een emotionele sfeer geraakt door de noodzaak van lagere lonen voor deze sorteringen en de hierna te noemen vestiging van de zgn. buitenindustrie.

De diamantindustrie en de nationale loonpolitiek.

Wij hebben bovenstaande argumenten enigszins uitvoerig gerefereerd, omdat zij de feitelijke inhoud van de discussie vormen, en evenals de eerder genoemde historische feiten, de achtergrond van het conflict vormen. Zoals in de aanvang van dit artikel werd gezegd, willen wij echter speciaal aandacht wijden aan de krachten, die de gevoerde onderhandelingen bepalen.

Voor zover het hier gaat om de relatieve posities van werkgevers en werknemers op zichzelf is uiteraard de conjunctuur van doorslaggevend belang: de staking brak uit op een tijdstip van weer opgaande conjunctuur. Bij de A.N.D.B. treedt bovendien het met alle macht verdedigen van de „closed shop” op de voorgrond. Men ziet dit o.a. in de poging de positie van de zgn. „entrepreneurs” — dat zijn voor eigen verantwoordelijkheid, doch voor rekening van andere ondernemers werkende eenlingen — te binden, evenals in het ijveren de arbeidvoorwaarden in de gehele industrie bindend opgelegd te krijgen. Het is hier, dat enige zeer belangrijke nieuwe factoren zich in de ontwikkeling voordoen, te weten: de houding van het College van Rijksbemiddelaars, alsmede de ontwikkeling van een nieuwe zgn. *buitenindustrie*.

Als zeer arbeidsintensieve industrie is de factor van de arbeidsoriëntatie t.a.v. de vestigingsplaats van zeer groot belang. Tot voor kort was hierin de specifieke geschooldheid van de Amsterdamse arbeiders bepalend, doch na 1945 besloot een onderneming een fabriek in Egmond te stichten. De vermogensfactor was hierin niet van doorslaggevende betekenis, daar de investeringskosten voor een nieuwe fabriek relatief laag zijn en bovendien gefinancierd konden worden uit de tussen 1945 en 1950 verdiende premies. Wel is de scholing van diamantbewerkers een belangrijke investering, doch een zo speci-

fieke vestigingsplaats had het voordeel, dat de ondernemer zeker was, dat door hem geschoolde arbeidskrachten niet te spoedig voor het bedrijf verloren zouden gaan.

Aanvankelijk werd de A.N.D.B. ook in dit experiment betrokken. Over het algemeen werd aan de kleinere sorteringen gewerkt, zodat een lager tarief mogelijk was zonder dat dit de positie van de A.N.D.B. in Amsterdam verzwakte. Toen de verhoudingen tussen werkgevers en werknemers zich verscherpten, en loonsverlaging en werktijdverlenging belangrijker werden voor het gaande houden van de industrie, werden echter enige nieuwe bedrijven gesticht in Cuyck en St Oedenrode, ondanks het verzet van de A.N.D.B. De betrokken ondernemers sloten vervolgens een arbeidsovereenkomst met de Katholieke Metaalbewerdersbond!

In dit proces werd de positie van het College van Rijksbemiddelaars van groot belang, aangezien de A.N.D.B. verzocht de bepalingen van de Amsterdamse collectieve arbeidsovereenkomst bindend te verklaren, terwijl tevens de partijen in de buitenindustrie goedkeuring van hun c.a.o. verzochten. Bovendien werd, indirect, door de adviserende taak van de Stichting van den Arbeid, het „georganiseerde bedrijfsleven”, d.w.z. andere industrietakken, in een oordeel over de diamantindustrie betrokken, hetgeen eveneens geschiedde, doordat de Wachtgeld- en Werkloosheidswet de zeer hoge kosten van de werkloosheidsuitkeringen aan diamantbewerkers aan een gemengde bedrijfsvereniging ten laste deed komen. Zowel in de adviezen van de meerderheid van de Stichting als in de besluiten van het College bleek nu een zeer sterk verzet te bestaan tegen de speciale loon- en werktijdpositie van de diamantbewerkers.

T.a.v. de Stichting kan men dit waarschijnlijk verklaren uit de houding van de werkgevers-leden en misschien uit die van de K.A.B.-leden, die waarschijnlijk eerder onder de invloed staan van de Katholieke Metaalbewerdersbond dan van de minuscule R.K. werklidenvereniging St' Eduardus, die nauw aan de A.N.D.B. is gelieerd. In het College van Rijksbemiddelaars telt daarenboven een duidelijke voorkeur voor een „op wetenschappelijk vastgestelde tarieven gebaseerde tariefschaal in overeenstemming met het algemeen Nederlands loonpeil”, waarnaar ook de diamantindustrie zou moeten worden behandeld. In de besluiten van het College treedt dan ook duidelijk een houding aan de dag, die de A.N.D.B. terecht voelt als een aanslag op zijn positie:

1. de collectieve arbeidsovereenkomst, gesloten tussen de Algemene Juweliers Vereniging en de A.N.D.B., werd eerst alleen bindend verklaard voor Amsterdam, later in het geheel niet bindend verklaard;

2. de aparte c.a.o. voor de buitenindustrie werd daarentegen goedgekeurd;

3. in de adviezen van het College aan de partijen in de Amsterdamse diamantindustrie wordt onophoudelijk aangedrongen op werktijdverlenging en werkclassificatie, met de daaraan inherente loonsverlagingen;

4. ondanks het verzet van de A.N.D.B. werd dispensatie verleend van de 5 pCt loonronde en de 6 pCt loonsverhoging in 1954.

Het is denkbaar, dat de Stichting hier beter dan de A.N.D.B. het belang van de Nederlandse diamantindustrie, en dus op de lange duur van de Nederlandse diamantbewerkers, inziet. Indien zo wèl de mogelijkheid van een renderende Nederlandse kleinindustrie wordt geschapen, *die anders niet mogelijk zou zijn*, zal dit het geval zijn en is de „closed shop”-positie van de A.N.D.B.

alleen maar een gevaarlijke belemmering. De Algemene Juweliers Vereniging stemt dan ook over het algemeen met de opvattingen van het College in en juicht het waarschijnlijk toe, dat de nieuwe buitenindustrie de mogelijkheid schept het monopolie van de A.N.D.B. te doorbreken. Men vrage zich echter af, of het samenspel van krachten, dat dit tot gevolg heeft, *op zichzelf* enige garantie biedt, dat het belang van de industrie juist wordt gewogen. De norm van het „algemeen Nederlands loonpeil” is daarbij een valse richtlijn. Indien immers het loonpeil van de diamantindustrie weer eens zou komen te liggen *onder* het „algemeen Nederlands loonpeil” — hetgeen met de inflatoire spiraal van het Nederlandse loon- en prijsniveau en de conjunctuurgevoeligheid van de diamantindustrie geenszins ondenkbaar is — dan zou het College, en eventueel in dat geval de A.N.D.B.(!), ten onrechte daarop een beroep doen.

De diamantindustrie m.a.w. is een industrie sui generis, omdat zij een zeer eigen conjunctuur heeft, die bovendien door uitsluitend internationale factoren wordt bepaald. Een zelfde loonpeil kan derhalve nu eens zeer hoge winsten doen ontstaan en dan zeer grote verliezen. Dit wordt nog ge-aggraveerd, omdat de mogelijkheid van ontslag in de depressie het voor de individuele ondernemer onnodig maakt de *dan* nodige onderhoudskosten van de arbeid in de *hausse* in de kostprijs te calculeren. De winsten worden daardoor vergroot. Zolang deze situatie voortduurt past een „closed shop - closed union”-type vakorganisatie bij een dergelijke bedrijfstak, omdat het zo mogelijk wordt de arbeiders een deel van deze winsten

te doen toevallen, zodat deze althans zelf de gelegenheid hebben reserves voor het geval van werkloosheid te vormen. Men verlieze deze factor niet uit het oog in het te gemakkelijk objectivisme van de werkclassificatie of in een onredelijke afgunst. Indien immers nu de lonen naar beneden worden gedwongen, trekt men dan daaruit ook de consequentie, dat straks de diamantbewerker recht op *volledige* steun zullen hebben?

Maar deze afwijzing van *externe* overwegingen dient als complement een zodanige houding van werkgevers en werknemers *in* de betrokken industrie te hebben, dat inderdaad het industriebelang voor het eigen belang gaat. Over het algemeen heeft de A.N.D.B. zich deze taak in het verleden waardig getoond, doch het is zijn tragiek, dat hij de internationale krachten niet langer kan beheersen. Het gevaar dreigt dat hij zich in arren moede zal gaan instellen op een eng-nationale vakactie op korte termijn, die uiteindelijk zijn eigen „closed shop”-positie zal ondermijnen. Bovendien zijn er enige tekenen, dat een verdere mechanisatie ook de zo specifieke geschooldheid van de diamantbewerker, welke de noodzakelijke basis van een „closed union”-positie vormt, te niet gaat doen. Zo dit het geval zal zijn, is het te hopen, dat deze overgang niet zal gaan ten koste van een arbeidersgroep, die in het Nederlandse sociale leven zo enorm veel heeft betekend. Het ware een te tragisch einde van een vakbond tevens, die zozeer het patroon heeft gevormd voor de moderne Nederlandse vakbeweging.

Amsterdam, 14 Maart 1955.

H. DAALDER.

De financiering van de kosten van individuele emigratie ¹⁾

Het probleem van de financiering der emigratiekosten, zoals zich dit heden ten dage voordoet, moge ik in de eerste plaats van de quantitative zijde benaderen. Onder de kosten, verbonden aan individuele emigratie, begrijp ik de volgende posten: de voorbereidingskosten (administratieve onkosten te maken door de emigrant, aanschaf noodzakelijke kleding en uitrusting, verhuizerskosten, binnenlands vervoer); de passagekosten over zee; het boordgeld voor bestedingen onderweg; zeevrachtkosten; een minimum landingsgeld voor levensonderhoud na aankomst tot eerste verdienste; doorvracht- en doorreiskosten in het bestemmingsland. Om een indruk te geven van de omvang dezer kosten vermeld ik de bedragen daarvan in afgeronde cijfers voor enkele algemeen bekende plaatsen van bestemming, zoals zij in 1953 golden voor een gezin bestaande uit man, vrouw en 2 kinderen, ouder dan 12 jaar: Winnipeg f 5.000; Pretoria f 5.250; Brisbane f 8.000.

De orde van grootte van deze kosten maakt het terstond duidelijk, dat zeer velen van hun voornemen om te emigreren zouden moeten afzien, indien zij niet op een of andere wijze bijstand ontvangen. Deze eenvoudige gegevens maken tevens een nadere adstructie onnodig van mijn stelling, dat een actieve emigratiepolitiek van een regering het sterkst tot uitdrukking komt in de mate, waarin zij aan aspirant-emigranten hulp biedt bij de oplossing van het kostenvraagstuk. Zeer bewust zeg ik „het sterkst tot uitdrukking komt”. Immers, binnen het kader van een actieve emigratiepolitiek zal de regering van een emigratieland zich beijveren ook andere knelpunten, welke zich kunnen voordoen, weg te nemen. Ik denk hierbij aan het onderhouden van migratie-politieke betrek-

kingen met de regeringen der ontvangende landen, ten einde de ontvangst en vestiging der emigranten als ook de aan hen te besteden nazorg zo goed mogelijk te doen verlopen. Daarnaast zou ik het verschaffen van gegevens ten behoeve van de voorlichting en voorbereiding van aspirant-emigranten, de beschikbaarstelling van vervoersgelegenheid en vele andere administratieve en operationele overheidsactiviteiten kunnen noemen. Ik aarzel echter niet de bevordering van emigratie door subsidiëring in de emigratiekosten de meest essentiële daad, voortvloeiende uit een actieve emigratiepolitiek, te noemen.

De Nederlandse Regering heeft in deze zin haar actieve emigratiepolitiek in 1950 aangevangen. Sedertdien werd door haar gesubsidieerd:

Jaar	Aantal emigranten	Waarvan gesubsidieerd in procenten	Totaal subsidiebedrag (in mln gld.)
1950	21.330	10	2,5
1951	37.605	29	9,9
1952	48.690	52	21,2
1953	38.049	57	ca 19,3
1954	34.676	68	ca 24,5

In verband met het toegepaste subsidiestelsel mag men zonder aarzeling aannemen dat de gesubsidieerde emigranten zonder deze bijstand niet hadden kunnen vertrekken.

¹⁾ Dit artikel bevat een bekorte weergave van een voordracht, gehouden voor de Roiterdamsche Hoogeschoolgemeenschap, ter gelegenheid van het achtste lustrum der Katholieke Studentenvereniging „Sanctus Laurentius” op 25 Februari 1955.

Om enig inzicht te geven in de totale kosten van de emigratie uit Nederland (naar de vijf belangrijkste emigratielanden) vermeld ik enkele gegevens over één jaar (1952). Hiertoe verdeel ik de emigranten in drie groepen:

Groep	Aantal (uitgedrukt in pCt)	Zelf betaald (in mln gld.)	Subsidie (in mln gld.)	Totaal (in mln gld.)
a) de gesubsidieerden ..	52	9,7	21,2	30,9
b) de zelfbetalers, die geen bezit achterlieten ..	40	27,9	—	27,9
c) de zelfbetalers, die enig bezit achterlieten ..	8	6,0	—	6,0
Totaal	100	43,6	21,2	64,8

De laatstgenoemde groep liet f 13,2 mln aan bezittingen achter ²⁾. Uit vorenstaande gegevens blijkt dat 40 pCt der emigranten al hun bezittingen te gelde moest maken om hun emigratie te bekostigen. Uit andere gegevens was het mogelijk vast te stellen, dat zij slechts voor 22 pCt gebruik konden maken van de hun ter beschikking staande, beperkte deviezenuitvoermogelijkheden, zodat de algemene conclusie gewettigd is dat deze groep vrijwel in dezelfde mate ontdaan van haar bezit in haar bestemmingsland aankwam als de gesubsidieerden. M.a.w. 92 pCt der Nederlandse emigranten begon in 1952 hun leven als immigrant zonder ander bezit dan hun gezin, de noodzakelijke kleding en uitrusting, en hun arbeidskracht. Eenzelfde of zelfs nog iets hoger percentage gold in de latere jaren.

Eén der verschillen in opvatting tussen de belanghebbende landen heeft betrekking op de vraag, of de steunverlening aan emigranten in hun emigratiekosten al dan niet bij wege van voorschot dient plaats te vinden. Bij de discussies hieromtrent tijdens de conferenties van de Intergouvernementele Commissie voor Europese Migratie (ICEM) is duidelijk geworden dat er van de emi- en immigratielanden slechts twee zijn, die steunverlening op voorschotbasis principieel afwijzen. Dit zijn Australië en Nederland. Zij worden gesteund in hun opvatting door enkele „geïnteresseerde” landen. De andere landen zijn van oordeel, dat een deel der migratiekosten door de belanghebbenden kunnen en dienen te worden terugbetaald.

Afgezien van de technisch-administratieve bezwaren, acht ik een voorschotstelsel in strijd met de belangen van de daarbij betrokken landen en van de migranten zelf. Een dergelijk stelsel remt de migratie, omdat het in verscheidene gevallen tot mislukkingen leidt, welke een aanzienlijke terugslag hebben op de migratoire beweging in het algemeen.

De emigratie brengt de daarbij betrokkenen noodzakelijkerwijs in een positie, dat zij geheel van de grond af hun leven opnieuw beginnen. Bovendien moet het leven in economische zin geheel opnieuw worden opgebouwd. Sociale verzekeringen en andere beschermende maatregelen zijn in verscheidene der ontvangende landen in mindere mate aanwezig of niet terstond voor nieuwkomers geldend. Men is grotendeels zelfdoener en eigenrisicodrager. Er moet van meet af aan gespaard worden om risico's te kunnen dekken, redelijke huisvesting te verkrijgen en, in sommige gevallen, om het aanvankelijk achtergelaten gezin over te laten komen. De eerste jaren zijn de critieke jaren, waarin beslist wordt over het welslagen der emigratie-onderneming.

De economische kracht van de emigrant moet bij zijn „start” zo hoog, de onzekerheidsperiode zo kort mogelijk zijn, wil men de kans op ongelukken verminderen:

1. Hoe groter zijn welvaart, des te sneller zal de migrant en zijn gezin in de nieuwe gemeenschap integreren. Dit is van het hoogste belang, vooral in de eerste critieke jaren.
2. Een migrant, die een goede „start” heeft, is een beter producent en een betere consument; als zodanig is hij een waardevoller bezit voor het ontvangende land, dat een snellere economische winst behaalt uit de vele investeringen, welke de ontvangst van duizenden immigranten per jaar vergt.
3. De onzekerheid, voortvloeiend uit een economisch zwakke migratie, is mede bepalend voor het aantal mislukkingen en de mate van terugkeer naar het land van oorsprong. De enigen, die hierbij schijnbaar wel varen, zijn de vervoermaatschappijen. Deze migratie verzekert hen van teruglading.

De uitholling door een voorschotstelsel van de economische kracht van de migrant gedurende de critieke jaren na aankomst is van een migratiepolitiek standpunt uit beoordeeld uitermate kortzichtig en nadelig ³⁾. Ik aarzel niet het welslagen van de Nederlandse emigratie, dat o.a. tot uitdrukking komt in een zeer laag, zo niet het laagste terugkeerpercentage, vergeleken bij andere Westeuropese landen, voor een belangrijk deel toe te schrijven aan het beginsel van subsidiëring à fonds perdu, dat hier tē lande toegepast wordt. Het is waarschijnlijk ook meer dan een toeval, dat het terugkeerpercentage van het land, dat het voorschotstelsel algemeen toepast, meer dan het tienvoudige van het Nederlandse bedraagt.

Er is een bezwaar, dat tegen de geldende subsidie-stelsels — ook tegen het Nederlandse — wordt aangevoerd. Onder de huidige omstandigheden geldt voor de aspirant-emigranten, die zich in enig bezit verheugen, de paradox, dat de beslissing om te migreren naar een ver verwijderd land, zelfs al is dit verreweg het meest geschikt, door hen het moeilijkst wordt genomen. De emigrantenfamilie, die ik reeds noemde, betaalt, indien zij deze bezitten, f 8.000 voor emigratie naar Brisbane, f 5.000 naar Winnipeg en behoudt het veilige gevoel, verbonden aan hun spaarpot van f 8.000, indien er in het geheel niet wordt gemigreerd. Aan migratie naar Canada, waarbij nog een spaarpot van f 3.000 overblijft, zal eventueel voorkeur worden gegeven, zelfs indien objectief gezien de kansen in Australië voor betrokkene beter zijn. Degenen, die enig bezit bijeengebracht hebben, kennen de waarde daarvan beter dan een ander, die daar nimmer aan toekwam of kon komen. Doch deze laatsten zijn bij migratie in een buitengewoon goede positie. Indien men niet meer dan f 500 of f 1.000 aan de emigratiekosten kan bijdragen en voor het overige gesubsidieerd wordt, kan zonder verdere zorg over behoud van aards bezit, de beste emigratiebeslissing worden genomen. Het ontbrekende wordt immers bijgepast, ongeacht of men naar het ene of naar het andere land emigreert.

De Nederlandse emigratiepolitiek is gebaseerd op de fundamentele gedachte, dat de emigrant in volle vrijheid en geheel op eigen verantwoordelijkheid de emigratiebeslissing neemt. Uit het gegeven voorbeeld blijkt echter, dat omstandigheden, welke overigens voor de vraag van het al dan niet welslagen der emigratie volkomen oninteressant zijn, een beslissende invloed op de keuze van de aspirant-emigrant kunnen uitoefenen: nl. de aan de verschillende afstanden verbonden hoogte van de trans-

²⁾ Meer gedetailleerde gegevens vindt men in het advies van de Raad voor de Emigratie ter zake van de credietverlening aan emigranten (1954).

³⁾ De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid heeft omtrent voorschotverlening advies gevraagd aan de Raad voor de Emigratie. Verwacht mag worden, dat het betreffende advies binnenkort zal worden uitgebracht en gepubliceerd.

portkosten. Nivellering dezer kosten zou het genoemde bezwaar ondervangen. Begrip voor de noodzaak hiertoe is in ons land en internationaal groeiende. In het Voorlopig Verslag op hoofdstuk XII van de ontwerp-Rijksbegroting 1955 werd deze gedachte door vele leden van de Tweede Kamer uitgesproken en gesteund.

Wordt de gedachtengang van de voorstanders ener nivellering der emigratiekosten gevolgd, dan zou een systeem kunnen ontstaan, waarbij de eigen bijdrage der emigranten in deze kosten afgegrensd wordt door een algemeen maximum (gelijk aan de emigratiekosten naar de meest nabijgelegen overzeese bestemming) en door een algemeen minimum, gevormd door de bijdrage welke van elke emigrant mag worden verwacht. Wat dit algemeen minimum betreft, zijn er in internationaal verband stemmen opgegaan om voor de verschillende emigratielanden, naar gelang van hun algemeen welvaartspeil, verschillende minima te bepalen. Tegen deze gedachte meen ik mij evenzeer te moeten verzetten als tegen het in dezelfde kring gerezen plan om de bedragen, welke aan de emigrant eventueel als voorschot worden verleend, naar het algemene welvaartspeil der ontvangende landen te differentiëren. Het moge waar zijn, dat het algemene welvaartspeil in Griekenland aanmerkelijk lager is dan in Nederland, zo goed als hetzelfde geldt bijv. bij vergelijking van twee immigratielanden als Brazilië en Canada. Doch elk emigrantengezin vormt een individueel geval, waarop toepassing van algemene middelen als migratienorm tot onrecht en belemmering van emigratie kan leiden. Indien het minimum voor de verplichte eigen bijdrage voor Nederlandse emigranten hoger wordt gesteld dan in Griekenland, zal dit prohibitief werken voor de migratie van het kleine aantal aspirant-emigranten in ons land, dat op het in Griekenland gebruikelijke welvaartsniveau leeft.

Hetzelfde geldt voor de beoordeling van de terugbetalingscapaciteit van geëmigreerden, een vraagstuk dat in Nederland gelukkig niet actueel is. Doch, het algemene welvaartspeil in Canada moge nog zo hoog zijn, beslissend voor de individuele terugbetalingscapaciteit blijven de persoonlijke omstandigheden van de individuele emigranten, waarvan in Canada velen onder het gemiddelde kunnen liggen, zo goed als in Brazilië er boven. Differentiatie naar algemene omstandigheden bij een zo individuele aangelegenheid als migratie is, moet onvermijdelijk tot moeilijkheden en ernstige wrijvingen leiden. Ik meen dan ook, dat zij die in deze richting denken en voorbereidingen treffen, op de verkeerde weg zijn.

Ten slotte wil ik nog op twee aspecten van het kosten-vraagstuk bij de emigratie wijzen. Uit de gegevens over 1952, welke ik reeds verstrekte, blijkt dat het huidige subsidiestelsel in Nederland, wat de persoonlijke omstandigheden der emigranten in materieel opzicht betreft, een sterk nivellerende werking heeft. Het behoeft dan ook geen verwondering te baren, dat er naar verhouding steeds meer gesubsidieerden komen. Was de verhouding gesubsidieerden : zelfbetalers in 1952 nog 52 : 48, in het afgelopen jaar werd een verhouding 68 : 32 bereikt. Dit betekent, dat in stijgende mate door potentieel zelfbetalende aspirant-emigranten het offer aan bezit te zwaar geoordeeld wordt, naast alle andere moeiten, lasten en onzekerheden, om tot een positief emigratiebesluit te komen.

Met erkenning van de juistheid van de stelling, dat de emigrant bijdraagt in de kosten van zijn emigratie en

tevens, dat hij meer moet bijdragen naar mate hij over meer middelen beschikt, vragen velen zich toch af, of het wel juist is steeds alles te vragen en daardoor een nivellering tot stand te brengen, welke zeer nadelig werkt ten aanzien van een ander goed bij de emigratie, dat ik reeds noemde, nl. dat van een zo groot mogelijke economische kracht bij de migrant in de critieke jaren na zijn aankomst in het nieuwe land. Men zal in mij geen bestrijder vinden van de gedachte, dat tussen het genoemde maximum en minimum de eigen bijdrage van de immigrant dient te worden vastgesteld met toepassing van een objectieve norm in verband met het inkomen, waarover betrokkene in Nederland beschikt, en hem het meerdere bezit te laten ten einde de economische kracht zijner emigratie zo groot mogelijk te doen zijn en hem ook na emigratie vruchten te doen plukken van zijn spaarzin in vroeger jaren.

Dit brengt mij tot mijn laatste punt. Het huidige Nederlandse subsidiestelsel gaat, emigratiepolitiek gezien, aan het euvel mank, dat het naar buiten, bij de regeling van de betrekkingen met de ontvangende landen, onhanterbaar is. Zolang praktisch van iedere emigrant gevraagd wordt, dat hij alle bezit besteedt, is er geen tussenweg, geen differentiatie mogelijk: de Nederlandse Regering suppleert of doet dit niet, de aspirant-emigrant emigreert diensgevolge of doet dit niet. Beïnvloeding van de migratie op grond van migratiepolitieke overwegingen ten opzichte van een bepaald land is bij dit stelsel alleen mogelijk door subsidieweigering aan de individuele aspirant-emigranten naar dat land, een ostentatieve daad, die door zijn scherpte vrijwel onbruikbaar is. Een stelsel van vloeiende objectieve normen, welke naar omstandigheden verzwaard en verlicht kunnen worden, zou het mogelijk maken onzerzijds te reageren op de ons al dan niet welgezinde immigratiepolitiek der ontvangende landen. Een middel, dat weliswaar slechts zeer behoedzaam en binnen enge grenzen toegepast kan worden, wil de vrijheid van keuze der emigranten niet al te zeer in gevaar komen, doch anderzijds een middel, dat bij de huidige internationale migratiebetrekkingen niet in het arsenaal onzer Regering mag ontbreken.

Zo kan ten slotte de volgende samenvatting worden gegeven. De financiering van de emigratiekosten en de bepaling van het aandeel van elk der genoemde partijen zal ook in de toekomst, al naar gelang van omstandigheden, op uni-, bi- of trilaterale regelingen berusten. Hierbij zal het goed zijn, indien de Nederlandse Regering het beginsel handhaaft, dat de bijslag, welke aan emigranten boven hun eigen bijdrage gegeven wordt ter dekking hunner emigratiekosten, nimmer op voorschotbasis geschiedt. Ook niet, indien andere partijen bij deze regelingen niet hetzelfde beginsel zouden zijn toegedaan. Op laatstgenoemde regel zou ik formeel één uitzondering willen maken. Ter voorkoming van avontuurlijke ondernemingen en plezierreizen op andermans kosten, dient de bepaling te gelden, dat subsidie in emigratiekosten het karakter van een voorschot heeft, dat terugvorderbaar is in geval van redelijk niet te motiveren terugkeer in Nederland ⁴⁾.

⁴⁾ Hen, die het behandelde onderwerp nader zouden wensen te bestuderen, moge ik verwijzen naar het advies van de Raad vóór de Emigratie over de subsidieverlening aan emigranten, dat over enkele weken bij de Rijksuitgeverij zal verschijnen.

De consequenties van „parity”

Aan de rechtvaardiging van het, in het kader van het algemene regeringsprogramma, gevoerde differentiële overheidsbeleid ten gunste van de landbouwbelangen, hetwelk min of meer een internationaal verschijnsel is geworden, verspilt men in de Verenigde Staten nog maar weinig woorden. Daarvoor bestaat het daar trouwens al te lang. Verre van de schijn van eenheid in het regeringsbeleid te willen ophouden, komt men rond voor deze differentiatie uit. Het is o.a. een belangrijk argument in de verkiezingsstrijd, waaraan menig Congreslid zijn zetel te danken heeft.

De „filosofie”, welke de basis voor de politieke verdediging van deze zaak vormt, is eenvoudig genoeg:

1. „Big Business” zorgt wel voor zich zelf;
2. de „Trade-Unions” nemen het op voor de werknemers; zodat
3. als de Overheid in dit spel van krachten geen tegenwicht ten gunste van de landbouw uitoefent, de belangen van een grote groep, veelal kleine boeren, in de verdrukking komen. Hieruit is het „Equality for Agriculture” geboren, dat inmiddels een politiek communis opinio is geworden ¹⁾.

In zijn recente boek: „Economics and the art of controversy”, bevestigt Prof. J. K. Galbraith (Harvard) dat ook de publieke opinie in Amerika zich thans met grote meerderheid bij deze bevoorrechte positie van de landbouw, nl. beschermd tegen de risico's van de vrije markteconomie, heeft neergelegd. Des te opmerkelijker is daarom dat zij, die leiding geven of gaven aan hun nationale landbouwpolitiek, verre van verzoend blijken te zijn met de behaalde resultaten en in gedachten al weer een phase verder zijn. „L'appétit vient en mangeant.”

In zijn exposé: „Agrarische afzetproblemen in de wereld en in Nederland” ²⁾, zet Minister Mansholt uiteen hoe de machinerie van de naast elkaar werkende systemen van nationale landbouwpolitiek, mede door hun onderlinge concurrentie en daaruit voortvloeiende afweermatregelen, is vastgelopen en ontleent hieraan zijn pleidooi voor het accepteren van collectief aanvaarde verantwoordelijkheid om deze problemen internationaal te regelen (gedacht wordt o.a. aan de voorgestelde Westeuropese landbouwintegratie). Daarop volgt dan een nuchtere erkenning van het feit, dat van de verwezenlijking dezer denkbeelden in de huidige internationale organisaties nog geen sprake is, mede door factoren, die hoofdzakelijk in het grote vlak der wereldpolitiek liggen.

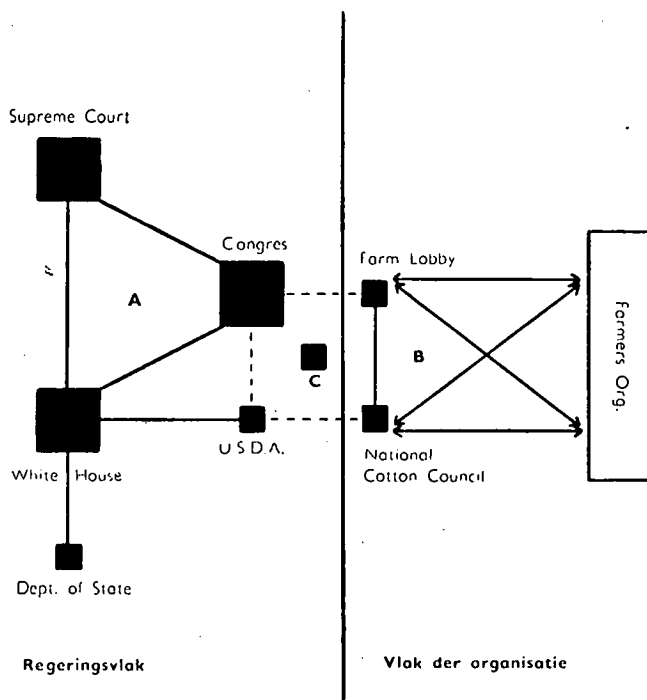
Een variant op ditzelfde thema ontlene wij aan een gepubliceerd interview met Henry A. Wallace — Vice President der Verenigde Staten van 1941-1945 en daarvoor al sedert 1933 Secretary of Agriculture, tevens de „vader” der agrarische New Deal-politiek —, dat de veelzeggende titel draagt: „No final answer to the farm problem” ³⁾. Hierin verzucht hij: „How are you going to keep the ever-normal granary (dit was nl. zijn conceptie van de voorraden der Commodity Credit Corporation) from becoming abnormal?” En hij pleit dan o.a. zowel

voor internationale goederenovereenkomsten als voor de uitvoering van Lord John Boyd Orr's bekende plan tot instelling van een internationale voedsel(reserve)pool. In zijn mededeelzaamheid lichtte hij ook nog een tip van de sluier op, door te verklappen hoe hij destijds zulke internationale goederenovereenkomsten afdwong: „When I was secretary, we had the section 32, under which we subsidized exports (gefinancierd uit $\frac{1}{3}$ van de opbrengst der invoerrechten) I always used to use that as pressure to get an international commodity agreement”. Deze tactiek was al wel vermoed, maar hier is dan de officiële bevestiging.

In tegenstelling tot bovenstaande pleidooien wil ons betoog — dat zich overigens uitsluitend op de katoenricht — nog eens een waarschuwing zijn om zich niet in dergelijke avonturen te storten zonder daarvan eerst precies de achtergronden te kennen. We zullen hier dan tevens enkele conclusies aan verbinden t.a.v. de al of niet wenselijkheid van internationale goederenovereenkomsten in het algemeen. Vervolgens nemen we dan enkele consequenties onder de loupe, welke het Amerikaanse landbouwstelsel heeft voor de positie van de katoenverbruikende industrieën elders ter wereld, met name in West-Europa, naast de invloed van de structurele daling van de wereldhandel in katoenen manufacturen.

In het onderstaande willen we eerst een schetsmatig beeld geven van de formidabele organisatie, die in Washington D.C. dag en nacht op volle toeren draait, om de katoentelers aan hun trek te laten komen.

Een stukje „georganiseerde” democratie

We onderscheiden:

(A): de formele regeringsdriehoek: Supreme Court-Congres-President, onder wie de Departementen (onder leiding van een Secretary) ressorteren, zoals het Departement van Landbouw (U.S.D.A.) en het Department of State (Buitenlandse Zaken). In 1936 sloten het Supreme Court en het Congres, wat men zou kunnen noemen een

¹⁾ Zie mijn artikel: „Equality for Agriculture”, alsmede enkele consequenties voor katoen”, in „E.-S.B.” van 29 Augustus 1951.

²⁾ In het kwartaaloverzicht no 103, van de Amsterdamsche Bank, 4e kwartaal 1953.

³⁾ In het „U.S. News and World Report” van 8 Januari 1954.

„non-agressiepact” in de vorm van de „Soil Conservation and Domestic Allotment Act”. Voortaan waren landbouwmaatregelen van het Congres, die „restraint of trade” (en productie) beoogden, niet meer strijdig met de Grondwet, zoals met de New Deal nog wel het geval was geweest. Een dualistische politiek, want de anti-trustwetgeving wordt zodoende uitsluitend voor de industrie gereserveerd!

(B): de informeel mee-regerende organisaties van belanghebbenden, dit zijn de boerenorganisaties, hun „farm lobby” of „pressure group”, met als speciale waakhond-figuur voor de katoen in dit totaal van georganiseerde belangen, de National Cotton Council, welke tevens geëquipeerd is om zowel technische als commerciële research te verrichten en „promotional campaigns” te organiseren.

In (C) komt tot uitdrukking hoe een deel van het Congres (de afgevaardigden uit de overwegend landbouwstaten), het U.S.D.A., de „farm lobby” en de National Cotton Council een zgn. „krachten-parallelogram” vormen.

In deze constellatie heeft het Department of State zich niet zelden tegen „export” van de gevolgen of bijproducten van deze landbouwpolitiek verzet.

Zoals bekend, is de internationale productie- en prijsontwikkeling in belangrijke mate afhankelijk van hetgeen er in Amerika gebeurt. Op de wereldmarkt voor katoen echter heeft dit land zich door de toepassing der landbouwpolitiek in de positie van zowel prijsleider als „prijslijder” (en idem voor de afzet) gemanoeuvreed. De andere, concurrerende producenten-landen volgen de Verenigde Staten graag, maar net niet voldoende om hierdoor hun afzet tegen prachtige prijzen in de waagschaal te stellen.

De pogingen om deze kloof tussen de producerende landen te overbruggen, hebben zich gekristalliseerd in de conferenties van het International Cotton Advisory Committee, alwaar in het bijzijn van vele consumenten-landen met een zekere terugkerende regelmaat gepoogd wordt om een internationale katoenovereenkomst tot stand te brengen. Deze besprekingen over dit onderwerp vertonen een soort eigen „conjunctuurcyclus”: 1939/40 (eerste keer) — 1945/46 (tweede keer) — 1952/53 (derde keer) en vervolgens, zo vragen we ons af, bijv. weer in 1957/58? Dit laatste zou alleen mogelijk zijn indien de Democratische partij de komende Presidents- (en gedeeltelijke) Congresverkiezingen zou winnen. Hieromtrent valt niet te speculeren. Onder het huidige Republikeinse bewind heeft de Randall Commission, in zijn aanbevelingen daterend van Januari 1954, zich scherp gekeerd tegen dit soort internationale overeenkomsten. In overeenstemming met deze afkeuring verdween het zoveelste concept voor een katoenovereenkomst in de I.C.A.C.-vergadering in Juni 1954 te Sao Paulo weer van het toneel.

Het kernpunt van deze situatie is, dat het Amerikaanse landbouwsysteem zelve de grootste sta-in-de-weg is voor een eventuele totstandkoming van een „cotton agreement”, want het is de externe werking van dit stelsel, dat enerzijds afzetproblemen voor de Amerikaanse katoen creëert, doch anderzijds toch weer de nodige prijsrust geeft, waardoor de voorstanders van een internationale regeling een belangrijk argument uit handen wordt genomen; nog daargelaten dat men nimmer symptomen moet trachten te bestrijden in plaats van de oorzaak zelf aan te pakken. Dit laatste is echter in de Verenigde Staten onmogelijk.

De Maatschappij die zéér bijzondere voordelen biedt

**ZWITSERSCHE MAATSCHAPPIJ
VAN LEVENSVZERKERING EN LUFRENTÉ**

Een symbool van veiligheid

Herengracht 500 - Amsterdam - Telefoon 37171

(Advertentie)

In het begin van deze eeuw maakte de toenmalige President, Teddy Roosevelt, al een zeer belangrijk onderscheid tussen „good and bad trusts”; een hele durf in deze eerste dagen van wat men aldaar met de term „trust-busting” aanduidt. Wij zouden hier thans een onderscheid willen maken tussen „goede” en „slechte” internationale goederenovereenkomsten. Niet verkiezelijk, dus ongewenst is dat type overeenkomst, waarbij (een) producerend(e) land(en) met een hoge levensstandaard, dus met een daarbij behorend hoog kostenpeil, hun product opdringen aan afnemende landen met lagere levensstandaarden en wel tegen een prijs, die dan bovendien nog ver boven de („gewogen” gemiddelde) kosten bij efficiënte productie ligt, en waarbij men dus in feite met het betreffende product de consequenties van een nationaal toegepast systeem wil mee exporteren. In deze categorie valt onomstotelijk de katoenovereenkomst, welke vorm men daaraan ook zou willen geven.

Het is echter zeer goed denkbaar dat wel heilzaam kunnen werken die overeenkomsten, waarbij afnemende landen met een hogere levensstandaard bereid zijn aan producerende landen met een lagere levensstandaard de aankoop van hun producten te garanderen tegen een stabiele prijs, welke een continu rendabele productie mogelijk maakt en dus het „structureel voortbestaan”⁴⁾ verzekert, wat anders bij een minder stabiele prijsontwikkeling wellicht niet het geval zou zijn geweest. Hier zitten wij in de sfeer van wat vroeger de „koloniale” grondstoffen genoemd werden, zoals bijv. tin, rubber. Het is dan ook blijkbaar dit type van overeenkomst, dat de Britten wel willen nastreven, en waarvoor het weekblad „The Economist” bij herhaling een lans breekt. Met dit type zouden ook andere doeleinden gediend zijn, wanneer deze producten komen uit de landen, die aan de invloedssfeer van het Communisme grenzen. Het is de tragiek van de internationale onderhandelingen in recente jaren, dat met name de Verenigde Staten en Engeland niet over dit onderscheid heen komen.

Blijft de vraag, hoe de positie der katoenverwerkende industrieën, buiten de producerende landen, is veranderd. Met het afwijzen van een internationale katoenovereenkomst alleen, is men er nu ook weer niet. Welke consequenties en conclusies kunnen hier worden getrokken?

Wij stellen vast, dat:

1. bij het tegenvallen van de afzet der industrie, om welke reden dan ook, de afwentelingstendentie tot naar de onderste phase van de verticale katoenkolom (d.i. de boer) niet meer, zoals voorheen, doorwerkt. De „parity”-techniek grendelt deze weg voorgoed af. We merken daarnaast op dat in het „horizontale” vlak der algemene economische verhoudingen „parity” bovendien een ingebouwd afweersysteem betekent tegen de geleidelijke waardedaling van het geld, welk verschijnsel volgens de experts op dit gebied o.a. parallel blijkt te verlopen met de toepassing van de volledige werkgelegenheidspolitiek.

⁴⁾ Terminologie ontleend aan Prof. Dr J. Wisselink.

Het gevolg is dat niet meer zoals vroeger de boer, maar de textielabrikant, in casu de wevers en de spinners, in de voorste loopgraaf zijn komen te zitten. Het volle risico van hetzij structurele, conjuncturele of seizoensdaling in de afzet van katoenproducten concentreert zich thans op een geheel andere groep dan voorheen.

De industrie dreigt in een tangbeweging te geraken, want enerzijds is zij geconfronteerd met deze nieuwe afwentelingstendentie op haar eigen schouders, en anderzijds wordt dit gehele probleem nog sterk geaccentueerd door de structurele daling van de wereldhandel in katoenen manufacturen, als gevolg waarvan het aanbod van de traditioneel, weefselexporterende landen, zoals die van West-Europa, zich steeds meer op de eigen nationale markten zal „ontladen”. In de meeste dezer katoenverbruikende landen blijkt de industrie echter op de nieuwe rol, die zij tegen wil en dank is moeten gaan spelen, nog maar ten dele voorbereid te zijn. Men is geneigd het euvel vrijwel uitsluitend aan de kant van de structurele overcapaciteit te zoeken, maar een soortgelijke situatie bestaat er zeker in niet mindere mate voor de Amerikaanse katoentelers, en toch is hier het vraagstuk — dank zij hun organisatie en overigens in samenwerking met de Overheid — tot een oplossing gebracht, waarbij deze belanghebbenden wel varen.

2. bij de katoenindustrie in vele landen, ook producerende, en in het bijzonder op hun binnenlandse markt, is een merkwaardig verschijnsel waar te nemen: terwijl de prijzen der meeste grond- en hulpstoffen e.a. vrij strict „gebonden” zijn, en dus m.a.w. in „gebonden” toestand de fabriek ingaan, komen zij bij de afzet van identieke producten, gefabriceerd onder de meest concurrerende, dus identieke omstandigheden, weer als vrije concurrentieprijzen te voorschijn. En dit voor het eerst sinds de verticale bedrijfscyclus op het land van de boer een aanvang nam. Zulks is natuurlijk een zeer bijzondere prestatie. En men kan het beschouwen als een eresaluut aan het beginsel, dat deze tak van bedrijf in meer dan een eeuw tijd heeft groot gemaakt. Maar in de gewijzigde constellatie zijn het tevens zeer kostbare saluutschoten, ten groot aan een tijdperk, dat wat de landbouw, in casu de katoen, betreft al ruim 20 jaar geleden is afgesloten, hoezeer men zulks overigens ook betreuren mag. Op deze wijze wordt nl. een stuk differentiële kosten verschoten, waartegenover t.z.t. geen vervanging of modernisering zal kunnen staan. Gevoelsfactoren kunnen echter tijdelijk sterker zijn dan een toch vrijwel algemeen bestaand inzicht in deze materie.

Men kan het ook zo formuleren, dat in de huidige, gewijzigde constellatie voor de industriële producenten een manco in de „georganiseerde” democratie te registreren, en dus in te halen is, afgaande op de resultaten, welke niet alleen de agrarische producenten maar ook de werknemers hebben bereikt. „Er is in onze verticale katoenkolom een fundamentele wijziging ingetreden in de relatie tussen de prijsvorming in de agrarische en industriële sector, welke — als gevolg van de politiek der Overheid — de landbouw sterk bevoordeelt”⁵⁾. Het is Engeland noch enig ander land gelukt om de invloed van de Amerikaanse katoenpolitiek te breken, bijv. door middel van centrale aankopen, en zulks zou al evenmin gelukken indien het bovendien nog onderling verdeelde West-Europa-blok dit ook nog eens zou willen proberen. Men zal zich dus aan deze ontwikkeling — ter compensering van de ingetreden risico-afwenteling van

de agrarische op de industriële producent — moeten aanpassen. Overall, waar de katoenindustrie er in slaagt om de juiste aansluiting te vinden en tot stand te brengen — en we behoeven hiervoor niet uitsluitend te denken aan de defensieve kartellering, zoals uiteengezet en verdedigd door Prof. Dr J. Wisselink —, handelt men niet alleen in de gegeven omstandigheden maar ook op langere termijn gezien, rationeel.

Het grote aantal „mergers” in de Amerikaanse textielindustrie in recente jaren heeft sterk de aandacht getrokken en dient mede in dit verband te worden gereleveerd, ook al gold het hier tevens een tendentie tot grotere differentiatie van een sterk gespecialiseerd productieapparaat.

Het belang van de textielhandel sluit hier m.i. rechtstreeks op aan. Prijsrust, niet alleen op de grondstofmarkt, maar tevens bij de industrie, is een belangrijke voorwaarde voor een stabiele inkooppolitiek van de handel. In dit opzicht lopen de belangen van industrie en handel dan ook parallel.

Hengelo.

Dr H. J. KUHLMETJER.

INGEZONDEN STUK

De extra-belastingdruk op ongehuwden

De heer C. Lourens te Amsterdam schrijft ons:

In het interessante artikel onder bovengenoemde titel van Mr H. J. Derks in „E.-S.B.” van 2 Maart jl. las ik als een der conclusies op blz. 168 het volgende: „M.i. zou bij de komende belastingverlaging het tarief voor *in gezinsverband levende ongehuwden een matige en voor gehuwden slechts een lichte vermindering behoeven te ondergaan*, terwijl voor de alleenstaande ongehuwden een tussentarief zou kunnen worden ontworpen, hetwelk dat van de gehuwden dicht zou benaderen”.

Waarom voor gehuwden slechts een lichte vermindering behoeft te worden toegepast bij de komende belastingverlaging is mij uit dit artikel niet duidelijk geworden. Ik sta op het standpunt, dat de belastingverlaging *zeer drastisch* zal moeten zijn en gelukkig schijnt de Regering de noodzaak hiervan wel in te zien¹⁾.

De belastingheffing draagt voor de hogere inkomens het karakter van een confiscatie, gezien ook het feit, dat volgens Minister Zijlstra het welvaartspeil t.o.v. 1938 is verhoogd met 5 - 10 pCt.

Nemen wij bijv. iemand (gehuwd met twee kinderen) met een inkomen van f 5.000 vóór de oorlog, die daarvan behoorlijk kon wonen en leven en zijn kinderen een passende opvoeding kon geven. Het belastingpercentage voor dat inkomen was toen 8,7 (zie het artikel van de heer B. Bolmeijer in „E.-S.-B.” van 8 December 1954). Bij een index voor deze groep, die ik aanneem op 297 (Ir Keus spreekt van 333), zou deze man f 17.640 moeten verdienen om hetzelfde reële inkomen te hebben, in beide gevallen na aftrek van belasting. Ik vermoed, dat er weinigen zijn, die thans zelfs maar f 12.000 als equivalent hebben.

Ik wil niet spreken over hen, die vóór de oorlog als leider van een bedrijf een behoorlijk salaris hadden, bijv. f 12.000, en die nu f 72.000 zouden moeten verdienen.

⁵⁾ Dr H. J. Kuhlmeijer: Nationale of Internationale Katoenpolitiek (blz. 145), 1953.

¹⁾ Het bovenstaande was reeds geschreven toen de Regering haar belastingwijzigingsvoorstellen bekend maakte.

Het zou mij zeer interesseren van Mr Derks te vernemen, wat voor hem aanleiding was om te stellen, dat een lichte vermindering voor gehuwden voldoende zou zijn. Eerder lijkt er aanleiding te adviseren in de richting van het Zwitserse tarief te gaan. Daar te lande worden eveneens zeer behoorlijke sociale verzorgingen toegepast. Onze onmatige progressie trekt de verhoudingen scheef, ten slotte ten detrimente van de werkende bevolking.

Naschrift.

Gaarne wil ik een nadere toelichting ter verduidelijking geven op het punt door de heer Lourens hierboven uiteengezet. In mijn artikel bracht ik de wenselijkheid naar voren, dat men zich geheel opnieuw op de opbouw van het tarief zou bezinnen, daar het bestaande tarief een tamelijk willekeurige, uit de Duitse bezettingstijd stammende verdeling van lasten geeft. Hierbij bepleitte ik uit rechtvaardigheidsoverwegingen een grotere vermindering der belasting voor ongehuwden dan voor gehuwden zonder kinderen. In dit verband kan nog worden opgemerkt, dat men zich kan voorstellen, dat de fiscus in tijden van nood, zoals de oorlogs- en direct hierop volgende jaren, iedere belastingplichtige terugdringt tot een minimum positie, waarbij een ongehuwde uiteraard gemakkelijker zijn uitgaven kan bekrimpen dan een gehuwde, die reeds een zekere status heeft bereikt. Zodra de tijden echter weer normaal worden, dient men een einde te maken aan deze uit nood ontstane situatie.

Waar ik nu in mijn artikel de woorden matig en licht gebruikte, bedoelde ik hiermede uiteraard slechts een verhouding aan te geven. Daarbij ging ik er van uit, dat de voor belastingverlaging beschikbare middelen zich zouden beperken tot de f 500 à f 550 mln, welke de Regering in het vooruitzicht had gesteld. Het is bekend, dat tegen deze verlaging zowel binnen als buiten de Kamer bezwaren zijn gerezen. Zo spraken o.a. enige leden van de Vereniging voor Staathuishoudkunde op conjuncturele gronden zich tegen deze verlaging uit. Uiteindelijk heeft men zich echter in het algemeen met deze verlaging kunnen verenigen.

Gezien deze achtergrond was het dus moeilijk denkbaar, dat de belastingverlaging meer zou bedragen dan het hierboven vermelde bedrag. Wanneer men voorts bedenkt, dat het te verwachten was, dat deze vermindering over verschillende belastingen zou worden verdeeld — hetgeen in de ingediende wetsontwerpen inderdaad is geschied — is het duidelijk, dat een zeer drastische verlaging over de gehele linie niet bereikbaar was. Om deze reden kon ik dus moeilijk spreken over bijv. een sterke en iets sterkere vermindering. Ik ben het met de heer Lourens nl. niet eens, dat de Regering thans een drastische verlaging zou hebben voorgesteld. In ieder geval wordt het door hem voorgestane Zwitserse tarief geenszins benaderd.

Intussen is het door de heer Lourens gesignaleerde probleem van groot belang. M.i. zou men hiervoor op de volgende wijze een oplossing kunnen vinden. Men zou de inkomensgrenzen, waarbij het hoogste marginale belastingpercentage wordt bereikt, overeenkomstig een bepaalde index hoger kunnen stellen. Deze grenzen worden bij het geldende tarief voor gehuwden bereikt bij een inkomen van f 128.520 en voor ongehuwden reeds bij een inkomen van f 61.920 — ook hier ziet men weer een voor velen onbekende discriminatie ten opzichte van de ongehuwden! —. Ik ben er echter van overtuigd, dat, wanneer de grens bijv. twee of drie maal zo hoog zou

ALMELO	Centrum voor
	Industrievestiging in Twente
Tel. 05490-5361	

(Advertentie)

worden, deze matiging van de progressie over de gehele linie — zelfs wanneer men het geldende hoogste marginale belastingpercentage zou aanhouden — aan de fiscus een zodanig bedrag zou kosten, dat dit, althans in het huidige stadium, niet voor verwezenlijking vatbaar is. Wel zou men uiteraard een stap in deze richting kunnen doen.

Eindhoven.

Mr H. J. DERKS.

NATIONALE NOTITIES

De betekenis van de economie

Het aantal academisch gevormde economen, dat wenst te worden voorgelicht omtrent de betekenis van de door hen uitverkoren wetenschap, is groot. Dit kwam tot uiting in het feit, dat de aula der Nederlandsche Economische Hoogeschool, waar gedurende de middagsamenkomst van de vijfde Landdag voor economen deze betekenis werd besproken, geheel was bezet. Wij konden helaas niet nagaan of aan deze wens de behoefte de eigen mening bevestigd te zien, dan wel de behoefte een hart onder de riem gestoken te krijgen, ten grondslag lag. Voor zover dit laatste het geval was, zullen de deelnemers wellicht hebben verwacht moreel gesterkt huiswaarts te kunnen keren: immers, op de aankondiging van de Landdag konden zij lezen, dat de betekenis van de economische wetenschap voor de huidige samenleving zou worden behandeld door een drietal academisch gevormde economen, nl. door Dr H. M. Hirschfeld als inleider en door Prof. Dr P. Kuin en Drs J. H. Derksen als debaters, terwijl een vierde, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, als discussieleider optrad.

Indien eventuele morele steun, behoevenden uitsluitend zijn afgegaan op de voordracht van Dr Hirschfeld, dan mag worden betwijfeld, of zij geheel gerustgesteld de aula hebben verlaten. Onze twijfel is, behalve op het betoog zelve, gebaseerd op de stellingen, waarmee dit werd samengevat. Enkele dezer stellingen geven wij hieronder in het kort weer.

Dr Hirschfeld is van mening, dat de economische wetenschap — die hij ruim wenst op te vatten — een grote rol speelt in onze huidige samenleving. Aan een gezonde ontwikkeling van deze wetenschap zijn grote belangen verbonden, omdat zij een juist inzicht kan verschaffen in de betekenis van de maatschappelijke orde, die in de vrije wereld heerst en omdat zij kan bijdragen tot de verbetering daarvan. De academische studie acht Dr Hirschfeld wel essentieel, maar niet exclusief. Een gezond economisch en financieel inzicht kan ook in de practijk van het economisch leven worden verkregen. De wetenschap kan hier een rol spelen, indien zij haar bijdrage weet te leveren in een vorm, die de ontwikkelde man uit de practijk kan begrijpen. De beoefenaar van de wetenschap zal zich steeds voor ogen moeten houden, dat de economie maar één facet van het leven is en dat in de realiteit tal van andere factoren meespelen, die vaak van beslissende betekenis kunnen zijn.

Gedurende de studie moet de specialisatie niet te ver gaan. De academische studie dient er op te zijn gericht,

dat de afgestudeerde de nodige voorbereidende opleiding geniet. De instelling van bepaalde studierichtingen kan haar nut hebben, mits zij er toe bijdraagt de studietijd te verkorten. De voor de uitoefening van bepaalde beroepen noodzakelijke gespecialiseerde economische kennis dient grotendeels na de academische studie te worden verworven. Voor het praktische nut der specialisatie is nodig, dat een permanent contact met het praktisch maatschappelijk leven wordt onderhouden; anders kan specialisatie gevaarlijk worden.

De economische wetenschap heeft stellig grote invloed gehad op het economisch leven. De kennis van deze wetenschap of van de resultaten van wetenschappelijk werk is daarom essentieel. Eén der doelstellingen van de wetenschap dient derhalve te zijn verbetering van het economisch inzicht. De bijdrage van de economische wetenschap tot de vermeerdering van de welvaart mag echter niet worden overschat, want deze vermeerdering hangt overwegend van andere factoren af.

* *

*

In de discussie bracht Prof. Kuin enige bezwaren naar voren tegen de door de inleider gemaakte onderscheiding tussen jonge economen, die op een studie bureau een functie gaan vervullen en zich hun studie direct ten nutte kunnen maken en die, welke bijv. in opleiding zijn voor een commerciële functie, waarbij de parate kennis opgedaan in de studietijd niet of niet direct van praktisch belang is. Dr Hirschfeld onderschatte hier volgens Prof. Kuin, de betekenis der economische opleiding voor de praktijk. Bovendien is de onderscheiding te eenvoudig: er zijn nl. veel functionarissen, die tussen practici en theoretici in staan. Voorts hield Prof. Kuin een boeiend betoog over de invloed van wereld- en levensbeschouwing op economische conclusies, een probleem, dat Dr Hirschfeld niet in zijn beschouwing had willen betrekken. Op de wereldbeschouwing zijn van invloed de maatschappelijke plaats, die de waarnemer inneemt, zijn temperament en zijn geloof. Prof. Kuin bracht hiermede de quaestie der wetenschappelijke integriteit binnen de discussie.

De tweede officiële — en zeer gevatte — debater, Drs Derksen, betoogde, dat Dr Hirschfelds inleiding werd geserveerd als gereserveerde reserve ten aanzien van de academische opleiding. Hij bestreed 's inleiders mening, dat een goed economisch inzicht in de praktijk

kan worden verworven, in zijn algemeenheid. De beslissingen die op economisch terrein worden genomen kunnen, aldus de heer Derksen, ruwweg worden onderscheiden in beslissingen op ondernemings-, bedrijfstaks- en nationaal-economisch niveau. Op al deze niveaus heeft de academische opleiding een taak, want zij geeft behalve vakkennis ook soepelheid van geest. De practicus kan zich door ervaring de nodige economische kennis eigen maken op ondernemingsniveau, omdat de ondernemingsproblematiek slechts een beperkt terrein bestrijkt. Op de overige niveaus echter kan men zonder de training, die de academische opleiding biedt, geen inzicht verwerven. Drs Derksen zag — om nog een enkel punt van critiek te noemen — in Dr Hirschfelds opmerking dat de expert het gevaar in zich bergt het beter te willen weten dan de niet-gespecialiseerde, een verwijt aan de expert expert te zijn. 's Inleiders mening dat andere factoren meer tot de welvaart bijdragen dan de economische wetenschap bestreed hij met het argument, dat de toerekening onoplosbaar is.

Met het antwoord van Dr Hirschfeld was de tijd verstreken, die voor de vergadering was uitgetrokken. Verder debat vond niet plaats. Een indicatie van de richting, waarin dit zich zou hebben ontwikkeld, kan wellicht hierin worden gevonden, dat het betoog van Drs Derksen door de zaal herhaaldelijk met instemming werd onderstreept. Z.

AANTEKENING

De wereldpetroleumproductie

De wereldproductie van ruwe olie bereikte in 1954 een omvang van 681,5 mln metrieke tonnen, dat is 26 mln ton meer dan in 1953. De vrije wereld nam daarvan ruim 608 mln ton voor haar rekening, of 89,2 pCt van het totaal. Hiermede heeft de petroleumproductie in de vrije wereld een niveau bereikt, dat ruim 2½-maal zo hoog is als dat van 1938 en ruim 14½-maal zo hoog als dat van 1913.

De snelle stijging van de petroleumproductie staat in scherpe tegenstelling tot de productie van steenkolen in de vrije wereld, die zich sedert kort voor de eerste wereldoorlog vrijwel onveranderd op een niveau van 1.100 tot 1.200 mln ton heeft bevonden. Berekend op warmte-

Geschatte wereldproductie van ruwe olie a)

(in mln metrieke tonnen)

Land	Productie				Aandeel in wereldprod. (in pCt)				1954 in pCt van 1913	1954 in pCt van 1953
	1913	1938	1953	1954	1913	1938	1953	1954		
Noord-Amerika	34,0	165,2	329,0	324,5	64,4	59,7	50,2	47,6	960	98,6
w.o. Ver. Staten	34,0	164,3	318,2	311,8	64,4	59,3	48,6	45,7	917	97,9
Canada	0,0	0,9	10,8	12,7	—	0,4	1,6	1,9	.	117,6
Latijns Amerika	4,2	44,1	118,1	126,3	8,0	15,9	18,1	18,5	3.007	106,9
w.o. Venezuela	—	28,0	92,3	97,4	—	10,1	14,1	14,3	.	105,5
Midden-Oosten	0,3	16,1	122,1	135,9	0,6	5,8	18,6	19,9	45.300	111,2
w.o. Perzië	0,3	10,4	1,3	3,0	0,6	3,8	0,2	0,4	1.000	230,8
Saoudi-Arabië ..	—	—	41,4	46,0	—	—	6,3	6,7	.	111,1
Kuweit	—	—	43,3	47,0	—	—	6,6	6,9	.	108,5
Verre Oosten	2,9	10,3	16,4	17,0	5,5	3,7	2,5	2,5	586	103,6
w.o. Indonesië ..	1,5	7,4	10,2	10,5	2,8	2,6	1,6	1,5	700	102,9
Brits Borneo ..	0,0	0,9	5,0	4,9	—	0,4	0,8	0,7	.	98,0
Ned. Nw-Guinea ..	—	—	0,3	0,6	—	—	0,1	0,1	.	200,0
West-Europa	0,1	0,7	3,9	4,7	0,2	0,3	0,6	0,7	4.700	120,5
w.o. Nederland	—	—	0,8	0,9	—	—	0,1	0,1	.	112,5
Duitsland	0,1	0,6	2,2	2,7	—	—	0,3	0,4	2.700	122,7
Oost-Europa b) ..	11,2	40,5	66,0	73,3	21,3	14,6	10,0	10,8	655	111,1
w.o. Sowjet-Unie ..	8,3	32,3	52,5	58,2	15,8	11,7	8,0	8,5	701	110,9
Roemenië	1,8	6,6	9,0	10,0	3,4	2,3	1,4	1,5	556	111,1
Totaal c)	52,8	277,0	655,5	681,5	100,0	100,0	100,0	100,0	1.291	103,9

a) Ontleend aan „Petroleum Press Service” van Januari 1955 en „Wochenbericht” van 4 Februari 1955, uitgave van het „Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung”.

b) Voor zover mogelijk zijn deze gegevens gebaseerd op officiële publicaties.

c) Door afrondingen behoeven het totaal en de som van de cijfers niet overeen te stemmen.

BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING

AMSTLEVEN

basis was de petroleumproductie het afgelopen jaar ongeveer gelijk aan 912 mln ton harde steenkool. Tezamen met de productie van aardgas, die op warmtebasis overeenkwam met een productie van 300 mln ton steenkolen, heeft de petroleumproductie in de vrije wereld in 1954 voor het eerst die van steenkolen overtroffen. Als de huidige ontwikkeling zich in de komende jaren voortzet zal tussen 1960 en 1970 de vrije wereld in haar energiebehoefte voor een groter deel met petroleum dan met steenkolen voorzien:

Bovenstaande tabel doet zien, dat de productie in de Verenigde Staten ten opzichte van 1953 met 6,4 mln ton is gedaald. Hiertegenover staat echter een stijging van de productie van alle andere Amerikaanse productielanden. Van het begin der oliewinning af was het aandeel van de Verenigde Staten in de wereldproductie steeds boven de 50 pCt en vaak zelfs boven de 60 pCt. Met de grote productietoename in andere gebieden van de wereld daalde dit percentage tot juist beneden 50 in 1952, vervolgens tot 48,6 in 1953 om in het afgelopen jaar nog verder te dalen, nl. tot 45,7. Het aandeel van de Verenigde Staten in de productie van de vrije wereld bedraagt nog steeds meer dan de helft. Bovendien wordt uit andere productielanden nog 40 mln ton ruwe olie en olieproducten in de Verenigde Staten ingevoerd. Het petroleumverbruik in dit land steeg slechts weinig in het afgelopen jaar, maar thans wordt algemeen verwacht dat door een groter verbruik in het komende jaar de daling van de olieproductie met 2 pCt zal worden omgezet in een stijging van 3 à 4 pCt. Zelfs dan zal de werkelijke productie echter slechts vier-vijfde van de productiecapaciteit bedragen.

In het Midden-Oosten, waar zich 60 pCt van de thans bekende wereld-oliereserve bevindt nam de productie t.o.v. 1953 toe met 13,8 mln ton, dat is dus met meer dan de helft van de stijging der wereldproductie. Door deze snelle productietoename in het Midden-Oosten, vanwaar Europa nu het grootste deel van haar petroleum betreft, zijn olieverscheppingen van het Westelijk naar het Oostelijk halfrond van veel geringer betekenis in verhouding tot de totale productie dan enige jaren geleden. De nieuwe overeenkomst tussen Perzië — dat dit jaar slechts 3 mln ton produceerde — en het Consortium van oliemaatschappijen voorziet in een productie van 30 mln ton in 1957. Dit herstel van de Perzische productie zal in de komende jaren onvermijdelijk een geringere expansie van de productie in de andere landen van het Midden-Oosten tot gevolg hebben dan anders het geval zou zijn geweest. Maar verwacht mag worden, dat de productie op het hoge niveau zal blijven dat ten dele bereikt werd door het tijdelijk wegvallen van de Perzische oliewinning. Kuweit was de grootste producent in dit gebied, met een productie van 47 mln ton, op de voet gevolgd door Saoedi-Arabië met 46 mln ton. Men herinnere zich, dat in 1945 de productie in Kuweit nog niet begonnen was en in Saoedi-Arabië minder dan 3 mln ton bedroeg; de productie van Irak verviervoudigde in 3 jaar tijds!

De productie van West-Europa bedraagt nog slechts tussen 5 en 6 pCt van haar totale oliebehoefte. Het aandeel van Duitsland in de Westeuropese productie be-

loopt 57 pCt. In Nederland neemt de productie toe; vier nieuwe terreinen zijn onlangs in exploitatie genomen tussen Den Haag en Rotterdam. Achter het IJzeren Gordijn werd naar schatting in het afgelopen jaar 73 mln ton geproduceerd, tegen 66 mln ton in 1953. Daarvan kwam 58,2 mln ton voor rekening van de Sowjet-Unie, op grond waarvan wordt aangenomen, dat men met ongeveer 6 mln ton onder de in het Vijfjarenplan voorgenomen productie van 70 mln ton in 1955 zal blijven.

In Noord-Amerika en Europa, waar tezamen meer dan 80 pCt van het olieverbruik van de vrije wereld plaatsvindt, wordt in 1955 een verdere stijging van de oliebehoefte verwacht. Het verbruik in de minder- en onderontwikkelde gebieden groeit naar verhouding sneller dan die in de ontwikkelde landen; de vraag naar olie in deze landen zal ongetwijfeld nog toenemen als gevolg van de toeneming der investeringen en de te verwachten economische ontwikkeling aldaar. De productie zal in 1955 naar verwachting in de vrije wereld meer toenemen dan in het afgelopen jaar.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De weekstaat van De Nederlandsche Bank per 14 Maart weerspiegelde duidelijk de geldkrapte van de vorige week. Ondanks een stijging van de goud- en deviezenvoorraad met f 20 mln, en het terugvloeiën van middelen door een daling van de bankbiljettencirculatie met f 52 mln, werd nog — tegen een disconto van $1\frac{1}{2}$ pCt — voor f 87 mln papier aan de Centrale Bank overgedragen. Het bereiken van het minimum-kaspercentage, dat gemiddeld over de periode 22 Februari tot 21 Maart vereist is, noopte sommige banken bij het naderen van het einde dezer periode, kennelijk tot het bijeenkomen van een extra grote kas.

In de tweede helft van de verslagweek trad inmiddels een ontspanning in. Met ingang van 17 Maart werd de callgeldrente — waarvoor een maximum van 1 pCt en een minimum van $\frac{1}{2}$ pCt geldt — verlaagd tot het „tussentarieff” van $\frac{3}{4}$ pCt. Ook bleek er enige vraag te staan tegenover het aanbod van papier, waardoor het markt-disconto voor kort papier tot ca $1\frac{1}{8}$ pCt daalde.

De kapitaalmarkt.

Wallstreet gaf de afgelopen week ten gevolge van een nerveuze beursstemming relatief grote schommelingen te zien. Nadat Maandag een daling plaatsvond van een omvang als de laatste 15 jaar niet was voorgekomen, trad daarna een herstel in, waardoor er t.o.v. de vorige week per saldo zelfs van een koersstijging sprake was. Het koersgemiddelde Dow Jones Industrials noteerde hierdoor op 11, 14 en 18 Maart resp. 401,1, 391,4 en 404,8. Veler ogen waren hierbij gericht op het onderzoek van de Senaatscommissie naar de koersstijgingen ter beurze, dat bezig is een cause célèbre te worden. Evenals bij sommige andere maatregelen ter beteugeling van een

excessieve hoogconjunctuur schijnt men inmiddels in de Verenigde Staten ook in dit geval enigermate van de eigen moed geschrokken te zijn. President Eisenhower en de Minister van Financiën hebben althans reeds op voorzichtigheid aangedrongen, zulks om het vertrouwen niet te verstoren. In Amerikaanse effectenkringen bestaat thans de verwachting, dat dit onderzoek toch op zijn minst zal leiden tot een verhoging van de verplichte dekkingsmarges voor effectenaankopen (thans is minimaal 60 pCt eigen geld vereist). Inderdaad bereikten de beurscredieten onlangs een nieuwe recordstand, ter hoogte van het dubbele van een jaar geleden.

Op de Amsterdamse aandelenmarkt hadden de fluctuaties vergeleken bij New York slechts het karakter van kleine rimpelingen. Nog steeds zweeft hier een reservoir van onbelegde middelen boven de markt, waardoor koersdalingen spoedig worden gedempt. Daarbij komen telkens grote Amerikaanse aankopen, de afgelopen week wederom van aandelen Koninklijke, die hierdoor bijv. op één dag een koerssprong van ruim 30 punten maakten.

Op de obligatiemarkt meent men de laatste tijd een iets minder vaste grondtoon waar te nemen dan tot voor kort. Inderdaad zijn de koersen van enkele obligaties enigszins teruggelopen, speciaal die van de 2½ pCt N.W.S. (31 December 1954 81¼, 18 Maart 1955 78¼). Deze stemming wordt vooral toegeschreven aan buitenlandse beleggingsmogelijkheden. Behalve de Belgische Staat zal ook de Europese Kolen- en Staalgemeenschap op de Nederlandse kapitaalmarkt een obligatielening emitteren, volgens de geruchten ca f 80 mln groot. Voor die beleggers, die bereid zijn enig valutarisico te lopen bieden ook B.fr.-leningen, bijv. de thans in België à 95½ pCt geëmitteerde 4 pCt 20-jarige obligaties der Belgische Spoorwegen en £-leningen — diverse Britse staatsfondsen renderen momenteel ca 4 pCt. — uit rendementsoogpunt grote aantrekkelijkheid.

Aand. indexcijfers	11 Maart 1955	18 Maart 1955
Algemeen	239,6	238,7
Industrie	343,2	341,3
Petroleum	326,5	326,6
Scheepvaart	235,2	232,8
Banken	188,7	189,2
Indon. aand.	74,3	73,6
Aandelen		
Kon. Petroleum	593½	612
Unilever	396½	391¾
Philips	362½	363¾
A.K.U.	307¾	311
Kon. N. Hoogovens	285	284½
Van Gelder Zn	274	269
H.A.L.	193¾	185¾
Amsterd. Rubber	113½	112½
H.V.A.	148½	148
Staatsfondsen		
2½ pCt N.W.S.	78¾	78¾
3-3½ pCt 1947	100½/16	100¾
3 pCt Grootboek 1946	100½/16	100½/16
3 pCt Dollarlening	97¼	97¾
Diverse obligaties		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	102¾	102¾
3½ pCt Bkv. Ned. Gem. 1954 II/III	100¾	100¾/16
3½ pCt Philips 1948	103¾	103
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	100	100

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND *)

Maand	Totaal aantal werklozen *)	waarvan		
		nijverheid	landbouw	losse arbeiders
31 Jan. 1954	109.800	35.400	19.500	19.900
27 Febr. 1954	108.800	34.200	20.800	19.800
31 Maart 1954	69.400	19.800	7.900	13.600
29 April 1954	59.700	15.300	7.900	11.800
31 Mei 1954	47.400	12.100	5.200	10.000
30 Juni 1954	41.500	10.700	4.400	8.500
31 Juli 1954	45.100	13.800	4.800	8.700
31 Aug. 1954	42.200	12.700	3.100	8.400
30 Sept. 1954	37.500	10.000	1.400	6.800
30 Oct. 1954	38.100	10.500	1.500	6.700
30 Nov. 1954	45.100	15.700	5.800	9.400
31 Dec. 1954	67.000	24.000	13.100	13.300
31 Jan. 1955	82.600	25.800	17.600	15.400

*) Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

*) Gegevens van arbeidsbureaux; afgerond op honderdtallen.

*) Inclusief personen, die tewerkgesteld waren op Sociale Werkvoorzieningsobjecten voor hand- en hoofdarbeiders.

Abonneert U op

De Economist

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; fr. per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

**De Erven
F. Bohn te Haarlem**

Bedrijfsvereniging voor het agrarisch bedrijf

Scheveningen - Zeekant 35

In verband met een algehele interne reorganisatie van de i.h.v. bedrijfsvereniging worden sollicitanten opgeroepen naar de betrekking van

DIRECTEUR VAN EEN AFDELINGSKANTOOR

De afdelingen zullen in het algemeen het gebied van een provincie van ons land bestrijken en een grote mate van zelfstandigheid verkrijgen. Het aantal te vervullen plaatsen bedraagt 4 à 5.

Voor het vervullen van deze betrekking worden vereist: gedegen kennis en ervaring op het terrein der sociale verzekering, ruime algemene ontwikkeling, inzicht en routine op administratief terrein en een goed ontwikkeld organisatie-vermogen. Een academische vorming strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties met uitvoerige levensbeschrijving en opgave van leeftijd en verkregen diploma's dienen uitsluitend schriftelijk te worden gericht tot het i.h.v. adres.

De sollicitant moet bereid zijn zich te onderwerpen aan zowel een medisch als een psychotechnisch onderzoek.

De Directie.

KWANTITEIT

of

KWALITEIT

?

Wanneer het U vooral om de kwantiteit van de reacties op door Uw onderneming geplaatste personeelannonces gaat, dan menen wij er goed aan te doen U tevoren te moeten afraden deze annonces in „E.-S.B.” te plaatsen. Honderden reacties voorspellen wij U beslist niet.

Wilt U echter een indruk hebben van de kwaliteit van de binnenkomende reacties, dan zal het U interesseren dat talrijke grote ondernemingen regelmatig „E.-S.B.” inschakelen als medium voor het oproepen van functionarissen op hoog niveau. De ervaring leert deze bedrijven namelijk dat een oproep, in „E.-S.B.” geplaatst, een prima selectie van het aantal reacties betekent, hetgeen een niet onbelangrijke aanwijzing is voor wat betreft het „aanbod”.

Zoekt U het in de kwaliteit van de reacties op Uw personeelannonces, dan geven wij U ernstig in overweging om „E.-S.B.” als medium in te schakelen.

Advertentie-afdeling
Postbus 42 — Schiedam

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

KONINKRIJK BELGIË

3³/₄ pCt. Buitenlandse Lening van 1955

UITGIFTE van
f 100.000.000,— 3³/₄ pCt. 30-jarige Obligatiën,
in stukken van f 1000,— nominaal aan toonder,
TOT DE KOERS VAN 100 pCt.

Voor deze uitgifte is vergunning verleend door De Nederlandsche Bank N.V.
onder nr. EZ 5392051 d.d. 11 Maart 1955.

De ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovenvermelde obligatiën openstellen op

DINSDAG, 29 MAART 1955

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
te hunne kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage, voorzover
aldaar gevestigd, op de voorwaarden van het prospectus d.d. 21 Maart 1955.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren van inschrijving
verkrijgbaar.

De Twentsche Bank N.V. Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

Amsterdamsche Bank N.V.

Incasso-Bank N.V.

Banque de Paris et des Pays-Bas

Escomptobank N.V.

Hollandsche Bank-Unie N.V.

Hope & Co.

Lippmann, Rosenthal & Co.

R. Mees & Zoonen

Nationale Handelsbank N.V.

Pierson & Co.

Heldring & Pierson

Rotterdamsche Bank N.V.

AMSTERDAM
ROTTERDAM
's-GRAVENHAGE

} 21 Maart 1955